

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»
Факультет управління персоналом, соціології та психології

Кафедра соціоекономіки та управління персоналом

ОСВІТНЬО ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Менеджмент соціальної сфери
073 - Менеджмент

Форма навчання: _____ дистанційна _____
(очна (денна), заочна, дистанційна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Управління фондами соціального страхування»
(назва теми)

здобувача Попової Поліни Дмитрівни
(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент Леонтенко О.М.
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: доктор економічних наук,
професор Лопушняк Г.С.

(підпис)

Київ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет управління персоналом, соціології та психології
(назва навчально-наукового інституту /факультету)

Кафедра соціоекономіки та управління персоналом
(назва кафедри)

**ОСВІТНЬО ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**Менеджмент соціальної сфери 073
- Менеджмент**

ПОГОДЖЕНО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проектної групи (гарант) освітньо-професійної
програми

Завідувач кафедри

_____ О.В. Кир'янова
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Г.С. Лопушняк
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ 20 р

_____ 20 р

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Попова Поліна Дмитрівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

форми навчання Дистанційної
очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи **на тему**

Управління фондами соціального страхування

Тему затверджено наказом ректора Університету від ""2022 р .№

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФОНДАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

(назва розділу)

Розділ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ФОНДАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

(назва розділу)

Розділ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФОНДАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

(назва розділу)

Об'єкт дослідження: Фонди соціального страхування в Україні.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти функціонування фондів соціального страхування в Україні.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи: розробка напрямків удосконалення системи управління фондами соціального страхування в Україні.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У Розділі 1

- дослідити структуру та призначення фондів соціального страхування в Україні;
- надати методику та критерії оцінювання ефективності управління фондами соціального страхування;

У Розділі 2

- здійснити дослідження економічної діяльності фондів соціального страхування в Україні;
- здійснити аналіз ефективності системи управління фондами соціального страхування;

У Розділі 3

- надати рекомендації щодо удосконалення управління фондами соціального страхування.

Завдання підготував науковий керівник:

(дата) _____ / _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Завдання одержав здобувач:

(дата) _____ / _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 49 сторінок, 3 таблиць, 16 рисунків, список використаних джерел з 40 найменувань, додатки.

«Управління фондами соціального страхування»

Об'єктом дослідження є фонди соціального страхування в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти функціонування фондів соціального страхування в Україні.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – є розробка напрямків удосконалення системи управління фондами соціального страхування в Україні.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити структуру та призначення фондів соціального страхування в Україні;
- надати методику та критерії оцінювання ефективності управління фондами соціального страхування;
- здійснити дослідження економічної діяльності фондів соціального страхування в Україні;
- здійснити аналіз ефективності системи управління фондами соціального страхування;
- надати рекомендації щодо удосконалення управління фондами соціального страхування.

Наукова новизна, теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в узагальненні структуру та призначення фондів соціального страхування в Україні, систематизації показників ефективності системи управління фондами соціального страхування.

Практична значущість отриманих результатів полягає у сформованих рекомендаціях щодо удосконалення управління фондами соціального страхування в Україні.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2022р. Рік захисту роботи 2022р.

Ключові слова: соціальне страхування, фонди соціального страхування, управління фондами соціального страхування, соціальні пільги, соціальні гарантії, страхові виплати, страхові внески.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету управління персоналом, соціології та психології
освітньо-професійної програми
«Менеджмент соціальної сфери»

Попової Поліни Дмитріївни

(прізвище, ініціали)

на тему __ **« Управління фондами соціального страхування »**
(назва теми)

1. Актуальність теми: _Актуальність обраної теми дослідження обґрунтовано повністю_

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: _

В 1-му розділі висвітлені теоретичні аспекти досліджуваної теми.

- Частково дотримано адресності наведеної в 1-му розділі КБР інформації: на кожне твердження, кожен цифровий матеріал та факт тощо є посилання з зазначенням автора та номера джерела в списку літератури.

- Наведено власну авторську позицію щодо критично проаналізованої інформації та способів розв'язання виявлених проблем.

- Використано репрезентативний масив сучасних вітчизняних та зарубіжних літературних джерел, зокрема підручників та навчальних посібників членів кафедри.

В розділі 2 використана інформація, яка сприяє досягненню цілей дослідження. Розділ 2 містить фактологічне підтвердження актуальності предмета дослідження.

Другий розділ КБР присвячено визначенню стану справ з досліджуваної теми за період 2-х років.

Аналіз актуальності предмета дослідження та стану справ з досліджуваної теми представлений текстом, таблицями, рисунками та відповідними тлумаченнями і висновками.

В 3-му розділі висвітлені певні рекомендації щодо усунення виявлених у ході аналізу проблем.

Текст 3-го розділу частково супроводжується графічним відображенням (таблиці, рисунки), які пов'язані з виявленими проблемами та відповідними рекомендаціями щодо їх усунення.

У роботі дотримано логічності в ланцюгу тема-об'єкт-предмет-мета-завдання-висновки.

Актуальність дослідження обґрунтована та пов'язана з об'єктом дослідження.

Вступ та реферат містять усі необхідні елементи.

Висновки частково відображають зміст КБР і власні здобутки автора щодо досліджуваної теми.

Текст КБР та ілюстративні матеріали оформлено відповідно до вимог.

3. Наявність самостійних розробок автора:

Студенткою Поповою П.Д. частково розроблені відповідні пропозиції щодо удосконалення управління фондів соціального страхування.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій:

Теоретичні висновки та практичні рекомендації Попової П.Д. щодо удосконалення роботи фондів соціального страхування можуть бути використані у їх практичній діяльності.

5. Наявність недоліків:

У першому розділі не обґрунтовано вибір методик аналізу досліджуваних проблем, які повною мірою застосовані в аналітичному та рекомендаційному розділах КБР.

При підготовці 2-го розділу не використано економіко-математичні методи, програмні засоби для групування, розрахунків та аналізу.

У завершенні 2 – го розділу відсутня систематизація виявлених проблем і причин.

В 3-му розділі не достатньо обґрунтовано подані рекомендації щодо усунення виявлених у ході аналізу проблем. Не усі рекомендації мають тісний зв'язок з виявленими в аналітичній частині КБР проблемами.

Авторські рекомендації не повністю обґрунтовно кількісними та якісними розрахунками витрат, економічної та соціальної ефективності впровадження рекомендацій та термінів їх окупності.

При підготовці 3 - го розділу не використано економіко-математичні методи, якісні та кількісні методи прогнозування.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: __

Робота може бути допущена до захисту з оцінкою 46 балів.

Науковий керівник:

доцент кафедри соціоекономіки та
управління персоналом,
к.е.н. О.М. Леонтенко

“19” червня 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФОНДАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ.....	10
1.1. Структура та призначення фондів соціального страхування в Україні	10
1.2. Методика та критерії оцінювання ефективності управління фондами соціального страхування.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ФОНДАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	23
2.1. Дослідження економічної діяльності фондів соціального страхування в Україні	23
2.2. Аналіз ефективності системи управління фондами соціального страхування	32
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФОНДАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	38
3.1. Рекомендації щодо удосконалення управління фондами соціального страхування	38
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55

ВСТУП

Актуальність теми. Без створення ефективної системи захисту населення, основною складовою якої є державне соціальне страхування, неможлива розбудова життєздатної демократичної, соціальної та правової держави. Слід зазначити, що процес реформування у сфері соціального страхування в Україні ще триває. В Україні діє національна система загальнообов'язкового соціального страхування, яка впливає не лише на рівень соціальної захищеності населення, а й впливає на ефективність діяльності підприємств через матеріальне забезпечення та охорону здоров'я працівників.

Обов'язкове державне соціальне страхування забезпечує необхідні економічні умови для підтримки працездатності економічно активної частини населення, надання матеріальної підтримки та соціальних послуг потребуючим, якщо це передбачено законодавством. Отже, система соціального страхування є однозначно ефективним механізмом державного управління соціально-економічними процесами в Україні.

Одним із важливих інструментів соціальної політики є соціальне страхування - фундаментальна основа національної системи соціального забезпечення, що забезпечує матеріальну підтримку та підтримку непрацездатних громадян за рахунок фондів, організованих працездатним населенням країни. Саме діяльність Фондів соціального страхування стає важливим елементом в забезпеченні соціального захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з теоретичним та практичним функціонуванням фондів соціального страхування, були й залишаються предметом досліджень вітчизняних вчених, таких як: А.М. Колот, Г.С. Лопушняк, Ю.М. Маршавін, С.О. Цимбалюк, В.М. Петюх, І.Л. Петрова, О.П. Коваль, З. Лободіна, Т. Кизима, М. Левдар, В.П. Братюк, І.І. Панющик, О.І. Вальчук, Є.Б. Коцюбинська, І.М. Крекотень, Л.Г. Ткаченко; так і зарубіжних учених, а саме: М. Кісс, М. Лесерф, Н.А. Мілотай, М. Паррі, М. Сапала, Н. Шольц.

Метою роботи є розробка напрямків удосконалення системи управління фондами соціального страхування в Україні.

Відповідно до мети визначено наступні завдання:

- дослідити структуру та призначення фондів соціального страхування в Україні;
- надати методику та критерії оцінювання ефективності управління фондами соціального страхування;
- здійснити дослідження економічної діяльності фондів соціального страхування в Україні;
- здійснити аналіз ефективності системи управління фондами соціального страхування;
- надати рекомендації щодо удосконалення управління фондами соціального страхування.

Об'єктом дослідження є процес управління фондами соціального страхування в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти функціонування фондів соціального страхування в Україні.

Методи дослідження. Основними методами дослідження стали: аналіз, синтез, узагальнення, поєднання, табличний, графічний, статистичний.

Наукова новизна, теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в узагальненні структуру та призначення фондів соціального страхування в Україні, систематизації показників ефективності системи управління фондами соціального страхування.

Практична значущість отриманих результатів полягає у сформованих рекомендаціях щодо удосконалення управління фондами соціального страхування.

Інформаційною базою для написання роботи стали офіційні статистичні та інформаційні дані Фонду соціального страхування; аналітичні й інформаційні матеріали науково-практичних конференцій; монографії та

наукові статті; матеріали інтернет-ресурсів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФОНДАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

1.1. Структура та призначення фондів соціального страхування в Україні

Соціальне страхування являє собою державну програму страхування, яка забезпечує захист від різних економічних ризиків (наприклад, втрати доходу через хворобу, старості чи безробіття) та участь у якій є обов'язковою. Соціальне страхування вважається одним із видів соціального забезпечення, і насправді ці два терміни іноді використовуються як синоніми.

Перші загальнодержавні програми обов'язкового соціального страхування були створені в Німеччині при канцлері Отто фон Бісмарк: медичне страхування в 1883 р., компенсація робітникам в 1884 р. і пенсії по старості та інвалідності в 1889 р. Приклад Німеччини незабаром наслідували Австрія і Угорщина. У питанні соціального страхування в інших країнах Європи домінували суперечки між тими, хто волів отримати добровільне страхування, що субсидується, і тими, хто виступав за обов'язкову систему. Великобританія ввела національне обов'язкове медичне страхування в 1911 р. і значно розширила його в 1948 р. Після 1920 р. обов'язкове соціальне страхування швидко поширилося по всій Європі та у Західній півкулі. Сполучені Штати відставали від Європи; до 1935 року, з прийняттям Закону про соціальне забезпечення, програми державного страхування перебували у віданні виключно державних або місцевих органів влади. Три федеральні страхові програми, прийняті у Сполучених Штатах з 1935 р., передбачали виплати при виході на пенсію та у зв'язку із втратою годувальника, медичне обслуговування осіб старше 65 років та страхування від інвалідності.

Фонд соціального страхування (ФСС) – це державний позабюджетний фонд для виплат громадянам, які залишилися тимчасово без доходу.

Погоджуємося із Коцюбинською Є.Б. щодо того, що Фонд соціального страхування України є органом, який здійснює адміністрування та керівництво загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків, спричинених тимчасовою втратою працездатності та медичного страхування, накопичує страхові внески, контролює використання коштів, фінансує та забезпечує виконання зазначених видів загальнообов'язкового державного соціального страхування. інші функції, визначені його статутом[7].

Фонд є неприбутковою самоврядною організацією, яка діє на підставі статуту, затвердженого його правління. Фонд не може займатися будь-якою діяльністю, крім мети, для якої він був створений, і використовувати свої кошти для цілей, не пов'язаних з цією діяльністю. Управління Фондом здійснюється нарівні з державою, представниками страхувальників та роботодавцями, а безпосереднє управління здійснюється правління та виконавча дирекція Фонду.

Також слушною є думка Крекотень І.М. щодо того, що Фонд соціального страхування:

- збирає та накопичує страхові внески від роботодавців за їхніх працівників та від тих, хто страхує себе добровільно;
- виплачує допомогу тим, хто тимчасово втратив можливість працювати та заробляти;
- забезпечує таких людей заходами та засобами реабілітації;
- фінансує профілактику виробничих травм та професійних захворювань[8].

Фонд є позабюджетним, тобто держава не може перерозподілити його гроші на якісь інші потреби.

У ФСС страхують[6]:

- у разі тимчасової непрацездатності працівника через хворобу;
- на випадок материнства (вагітність, пологи та догляд за дитиною);
- від нещасних випадків на виробництві та профзахворювань.

Соціальне страхування може бути обов'язковим та добровільним. Обов'язково страхують усіх, хто працює за трудовим договором. Страхові внески за них сплачують роботодавці.

Погоджуємося із думкою Коваль О.П., що зазначає, що добровільно від нещасного випадку можуть застрахуватися[20]:

1. Особи, які забезпечують себе роботою самостійно – займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності, члени фермерського господарства, особистого селянського господарства, якщо вони не є найманими працівниками.

2. Громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності.

У відповідності до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» Страхування від нещасного випадку здійснює Фонд соціального страхування, який є некомерційною самоврядною організацією, що діє на підставі статуту, який затверджується її правлінням [2].

У відповідності до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» ФСС виплачує такі види допомоги[1;27]:

- з тимчасової непрацездатності через хворобу або побутову травму (крім перших трьох днів хвороби - їх оплачує роботодавець);
- при виробничій травмі;
- у зв'язку з вагітністю та пологами;
- за постановку на облік у ранні терміни вагітності;
- при народженні дитини;
- при усиновленні дитини;
- з догляду за дитиною до досягнення нею півтора року;
- з догляду за хворою дитиною;
- на поховання.

Також фонд забезпечує пільговиків путівками до санаторію, а інвалідів - протезами та засобами реабілітації. Фонд фінансує витрати на медичну та соціальну допомогу: придбання ліків, спеціальний медичний, постійний сторонній догляд, побутове обслуговування, протезування, медичну реабілітацію, санаторно-курортне лікування, придбання спеціальних засобів пересування тощо, якщо потребу в них визначено висновками МСЕК.

Основними завданнями Фонду та його структурних підрозділів є:

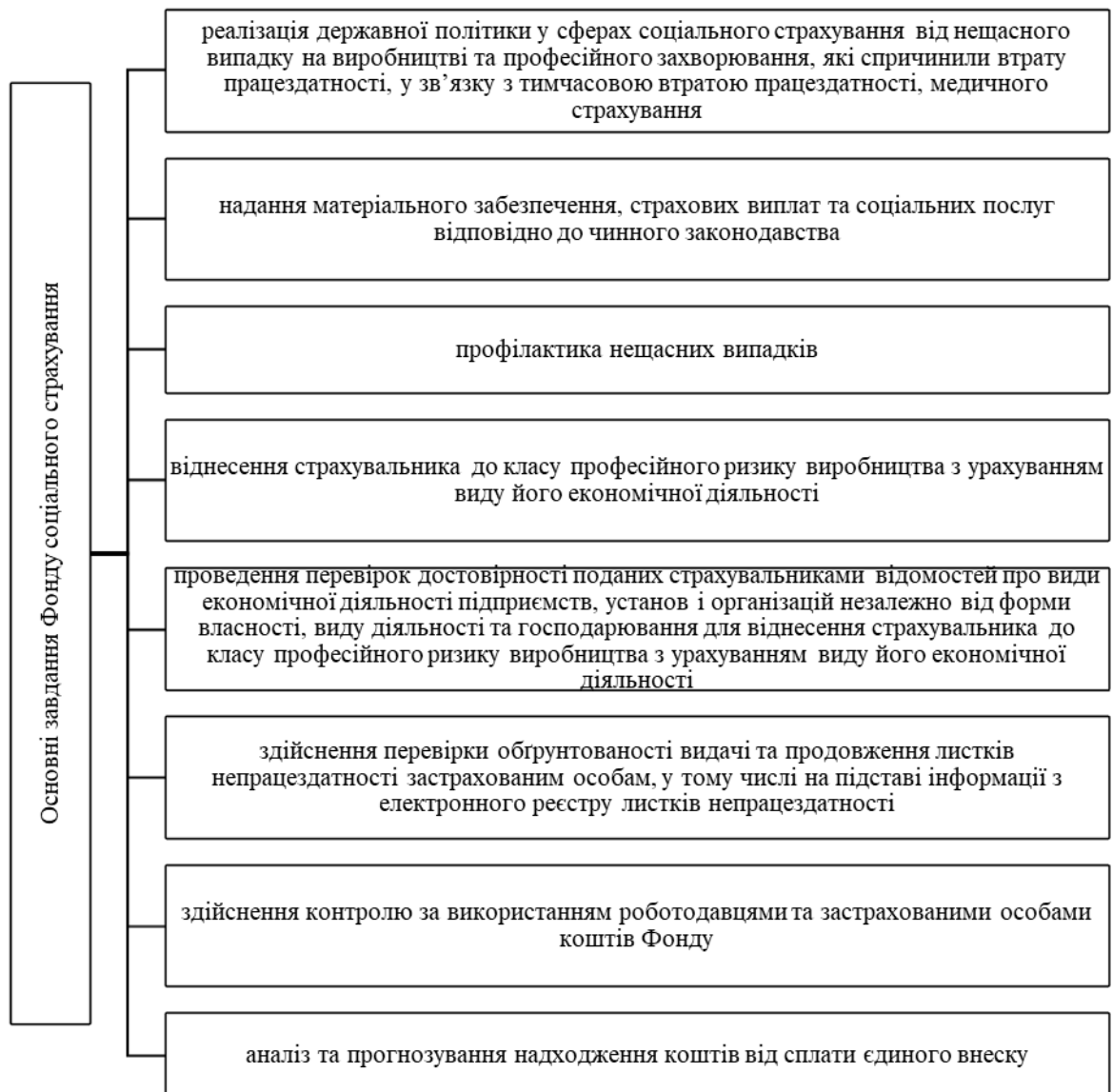

Рисунок 1.1 – Основні завдання Фонду соціального страхування

Джерело: розроблено автором на основі [5;20;27]

Фонд та його робочі органи відповідно до покладених на них завдань виконують наступні функції:

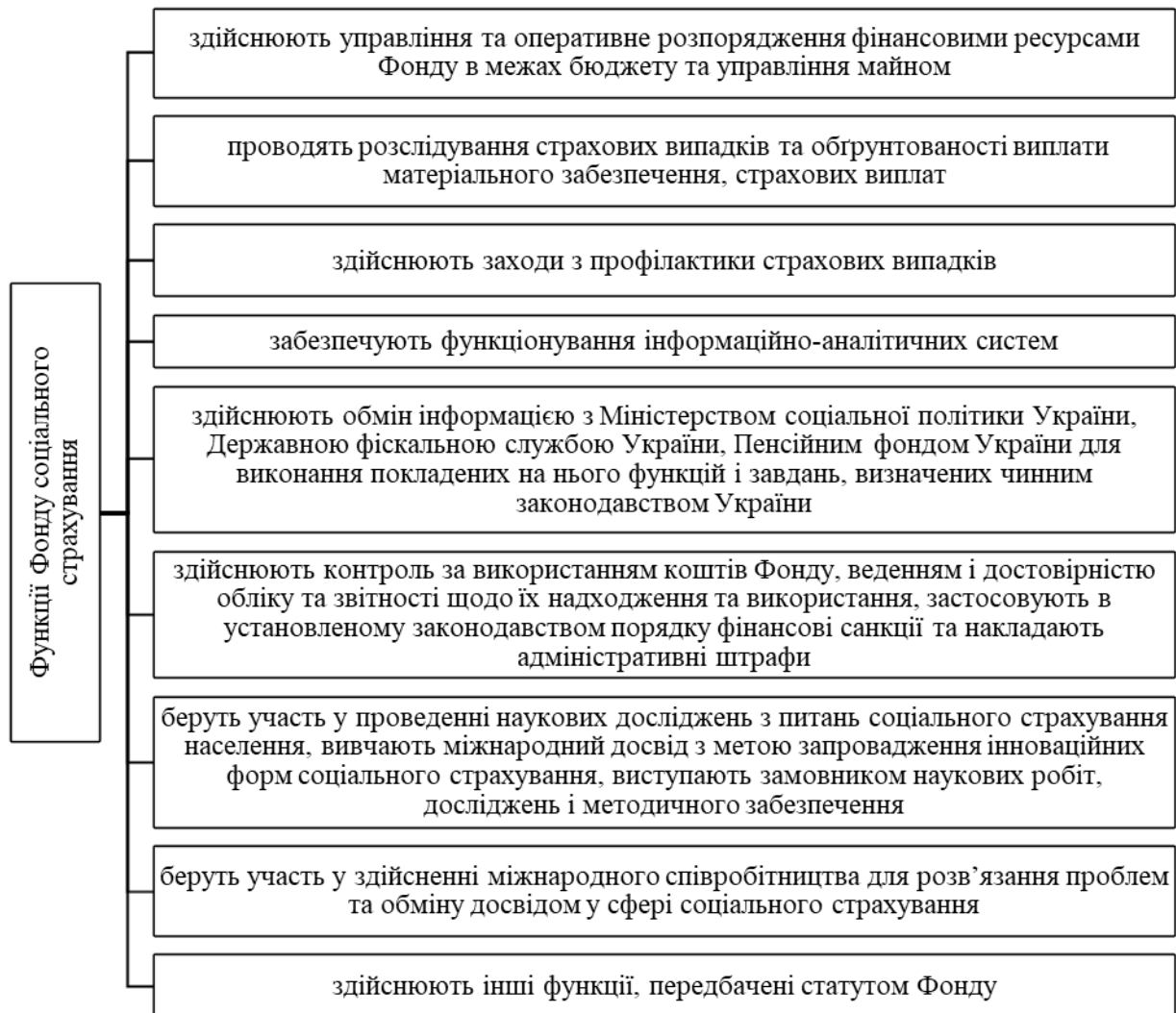

Рисунок 1.2 – Функції Фонду соціального страхування

Джерело: розроблено автором на основі [5;20;27]

У відповідності до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» Фонд соціального страхування України має право [1]:

– здійснювати використання в установленому порядку відомостей Державного реєстру загальнообов'язкового соціального страхування, даних електронного реєстру лікарняних для забезпечення виконання покладених на нього функцій;

- отримувати безоплатну інформацію про використання страхових коштів від державних органів, підприємств, державних установ, організацій різних форм власності, суб'єктів господарювання;
- перевіряти правильність отримання інформації про фонд, надану роботодавцем, дотримуйтесь процедур роботодавця фонду щодо використання фонду та призупиняйте виплату фонду, якщо роботодавець відмовляє або перешкоджає перевірці, виявляє недостовірну фактичну інформацію чи порушення.
- надавати роботодавцям необхідні пояснення щодо проблем, що виникли під час перевірки;
- накладати та стягувати економічні санкції та адміністративні штрафи за порушення вимог чинного законодавства;
- вимагати від керівників та інших працівників підприємств, установ, організацій та фізичних осіб усунення виявлених фактів порушень законодавства про соціальне страхування;
- порушувати питання про притягнення до відповідальності посадових осіб, які порушили законодавство у сфері соціального страхування;
- створювати підприємства, установи та організації для виконання статутних обов'язків.

Джерелами формування коштів Фонду є:

- страхові внески страхувальників та страхувальників – кошти, що надходять до Фонду від єдиних внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове соціальне страхування» та інших законів щодо підприємств, установ, організацій та фізичних осіб-підприємців за порушення встановлених порядку сплати страхових внесків та використання коштів, штрафів та розміру адміністративного штрафу;
- суми не прийнятих до зарахування витрат страхувальника, на які зараховуються внески застрахованого на соціальне страхування;

- доходи від розміщення тимчасово вільних коштів, у тому числі резервів Фонду;
- капіталізовані виплати, отримані при ліквідації страхувальника в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- доходи від реалізації майна, придбаного за рахунок коштів Фонду;
- добровільні внески та інші надходження відповідно до закону.

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі - єдиний внесок) - консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [16].

Кошти Фонду соціального страхування України використовуються на:

Рисунок 1.3 – Напрямки використання коштів Фонду соціального страхування в Україні

Джерело: розроблено автором на основі [1-4]

У відповідності до Закону України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування» [1] Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності створений для захисту прав населення і відшкодування йому втрат, яких воно зазнало у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності. Джерелом доходів для фонду є внески роботодавців, спрямовуються на виплату допомоги за тимчасовою непрацездатністю; у зв’язку з народженням дитини і на догляд за нею тощо.

Відповідно до Закону України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» [3] Фонд соціального страхування на випадок безробіття – це некомерційна організація, діяльність якої направлена на надання допомоги громадянам які залишились без роботи, на допомогу при працевлаштуванні і на надання консультацій безробітним. Свої кошти фонд формує з внесків роботодавців, благодійних внесків фізичних і юридичних осіб, надходжень з бюджету, і вони не можуть бути витрачені на інші потреби.

Основним джерелом коштів Фонду є збори на обов’язкове соціальне страхування на випадок безробіття. Доходи Фонду формуються, головним чином, за рахунок внесків роботодавців. Дещо менше коштів надходить унаслідок утримань із заробітної плати працівників. Незначними є надходження у вигляді асигнувань з державного бюджету та інших джерел. Мала частка надходжень із бюджету та інших джерел пояснюється тим, що Фонд є самодостатнім, хоча в кризових умовах ці надходження мають тенденцію до зростання. Відповідно до чинного законодавства [1-4], кошти Фонду використовуються на виплату забезпечення та надання соціальних послуг щодо:

- професійної орієнтації населення, професійної підготовки та перепідготовки кадрів, підвищення їх кваліфікації;
- пошуку підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, виплати допомоги з безробіття;

- надання інформаційних та консультаційних послуг, пов'язаних із працевлаштуванням;
- створення матеріально-технічної бази, інформаційно-обчислювальних центрів, центрів професійної орієнтації;
- відшкодування Пенсійному фонду України витрат, пов'язаних із достроковим виходом на пенсію працівників;
- фінансування витрат на утримання та забезпечення діяльності виконавчої дирекції Фонду та її робочих органів, управління Фондом, розвиток його матеріальної та інформаційної бази;
- профілактика настання страхових випадків;
- створення резерву коштів Фонду тощо.

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» [4] Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України створений з метою забезпечення охорони праці на виробництві, проведення різноманітних профілактичних заходів спрямованих за створення безпечних умов праці шляхом виплати пенсій, допомог і фінансування заходів, спрямованих на відновлення здоров'я потерпілих від нещасних випадків на виробництві.

Отже, Фонд соціального страхування України є органом, який здійснює адміністрування та керівництво загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків, спричинених тимчасовою втратою працездатності та медичного страхування, накопичує страхові внески, контролює використання коштів, фінансує та забезпечує виконання зазначених видів загальнообов'язкового державного соціального страхування. інші функції, визначені його статутом. Фонд є неприбутковою самоврядною організацією, яка діє на підставі статуту, затвердженого його правління. Фонд не може займатися будь-якою діяльністю, крім мети, для якої він був створений, і використовувати свої кошти для цілей, не пов'язаних з цією

діяльністю. Управління Фондом здійснюється нарівні з державою, представниками страхувальників та роботодавцями, а безпосереднє управління здійснюється правління та виконавча дирекція Фонду. Фонд: збирає та накопичує страхові внески від роботодавців за їхніх працівників та від тих, хто страхує себе добровільно; виплачує допомогу тим, хто тимчасово втратив можливість працювати та заробляти; забезпечує таких людей заходами та засобами реабілітації; фінансує профілактику виробничих травм та професійних захворювань.

1.2. Методика та критерії оцінювання ефективності управління фондами соціального страхування

Державна система соціального захисту включає два основних напрями: соціальне забезпечення і соціальне страхування. Тобто соціальне страхування є однією з форм системи соціального захисту населення та забезпечення соціальної стабільності у країні. При цьому основна економічна роль страхових послуг проявляється у:

- зниженні навантаження на видаткову частину бюджетів різних рівнів;
- сприянні соціально-економічній стабільності в суспільстві за рахунок реалізації соціально важливих страхових послуг населенню (в галузі пенсійного страхування, медичного страхування, страхування життя, страхування автоцивільної відповідальності та ін..) як невід'ємний елемент системи соціального захисту населення;
- наданні суттєвого впливу на зміцнення фінансового становища суб'єктів господарської діяльності (страхових організацій та фізичних осіб), оскільки воно є найбільш гнучким, постійним та надійним внутрішнім джерелом інвестицій в економіку.

Відповідно і підходи до оцінки ефективності соціального страхування можуть будуватися на основі різних принципів: як ефективність страхової справи, точніше соціального страхування. У цьому випадку потрібне обґрунтування масштабів страхового захисту:

- рівня страхового внеску, бюджету страхового фонду, коефіцієнтів заміщення доходів, що випадають, страховими виплатами тощо;
- як ефективність особливого виду суспільних благ.

І тут розглядаються оптимальність страхових тарифів, розмір допомоги, їх співвідношення з показником прожиткового мінімуму. На відміну від попереднього підходу, тут ефективність розглядається з позиції інтересів споживача; як ефективність виробництва особливого роду споживчих благ, що мають самостійну корисність, як і будь-яке інше благо.

У разі оцінки ефективності страхових послуг може бути застосовані такі показники, як:

- рентабельність (для комерційних послуг);
- рівень витрат;
- трудомісткість чи продуктивність праці;
- фондомісткість тощо.

Але у разі оцінки ефективності системи державного соціального страхування необхідно враховувати певні особливості.

За наявними даними, що надає Фонд соціального страхування в Україні, здійснити оцінку можемо лише таких показників, як рівень витрат, а також чисельність працівників та продуктивність зважаючи на отримані доходи Фондом соціального страхування.

З позиції держави оцінка діяльності Фонду соціального страхування можемо бути здійснена наступними показниками:

1. частки доходів Фонду соціального страхування в ВВП країни;
2. частки витрат Фонду соціального страхування в ВВП країни;
3. частки доходів Фонду соціального страхування в Державному бюджеті країни;

4. частки витрат Фонду соціального страхування в Державному бюджеті країни.

Окрім того, доцільним є визначення навантаження на одного страхувальника з метою визначення в динаміці заходів, що призводять до його зростання чи скорочення.

Система державного соціального страхування відноситься до різновиду діяльності із соціального захисту населення та для оцінки її ефективності експертами пропонуються такі методи:

- статистичний аналіз, коли на основі статистичних даних встановлюються тенденції розвитку та результати соціальної роботи;
- порівняльний аналіз, тобто зіставлення однотипних даних визначення ступеня досягнення мети;
- соціально-демографічний аналіз динаміки смертності та народжуваності, зміни рівня та якості життя ін., що дозволяє судити про ефективність соціальної політики;
- цілеспрямоване спостереження за змінами в життєзабезпеченні клієнта в результаті роботи, що з ним проводиться;
- соціологічні дослідження, які виявляють думку клієнтів щодо результативності соціальної роботи;
- математичне моделювання, що сприяє виявленню найефективніших моделей соціальної роботи та ін. відповідної вікової групи та іншими;
- розміром реальних доходів у вигляді середньої заробітної плати населення;
- розміром реальних витрат на певні види послуг (наприклад, на комунальні послуги, утримання дитини в дошкільному закладі та ін.).

Таким чином, одними з можливих показників результативності обов'язкового соціального страхування є встановлення величини виплати по соціальному страхуванню з:

- розміром мінімальних соціальних стандартів, таким як мінімальний розмір оплати праці, величиною прожиткового мінімуму, відповідної вікової групи та іншими;
- розміром реальних доходів у вигляді середньої заробітної плати населення;
- розміром реальних витрат на певні види послуг (наприклад, на комунальні послуги, на утримання дитини в дошкільному закладі тощо).

Отже, основна економічна роль страхових послуг проявляється у:

- зниженні навантаження на видаткову частину бюджетів різних рівнів;
- сприянні соціально-економічній стабільності в суспільстві за рахунок реалізації соціально важливих страхових послуг населенню (в галузі пенсійного страхування, медичного страхування, страхування життя, страхування автоцивільної відповідальності та ін) як невід'ємний елемент системи соціального захисту населення; наданні суттєвого впливу на зміцнення фінансового становища суб'єктів господарської діяльності (страхових організацій та фізичних осіб), оскільки воно є найбільш гнучким, постійним та надійним внутрішнім джерелом інвестицій в економіку.

Одними з можливих показників результативності обов'язкового соціального страхування є встановлення величини виплати по соціальному страхуванню з: розміром мінімальних соціальних стандартів, таким як мінімальний розмір оплати праці, величиною прожиткового мінімуму, відповідної вікової групи та іншими; розміром реальних доходів у вигляді середньої заробітної плати населення; розміром реальних витрат на певні види послуг (наприклад, на комунальні послуги, на утримання дитини в дошкільному закладі тощо).

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ФОНДАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Дослідження економічної діяльності фондів соціального страхування в Україні

В умовах пандемії Covid-19 та війни різко загострилася проблема формування ресурсів Фонду соціального страхування України (ресурсів, необхідних для виконання обов'язкових платежів). Основні проблеми, які існують у нинішній системі соціального страхування, пов'язані здебільшого через недоліки існуючої практики відповідних фінансових механізмів та суттєве збільшення фінансування. Це відображає врахування фінансової підтримки фондів соціального страхування і потребує подальшого вдосконалення в поєднанні з викликами сучасного економічного та соціального розвитку.

Динаміка загальних доходів фондів соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр. відображено на рис. 2.1.

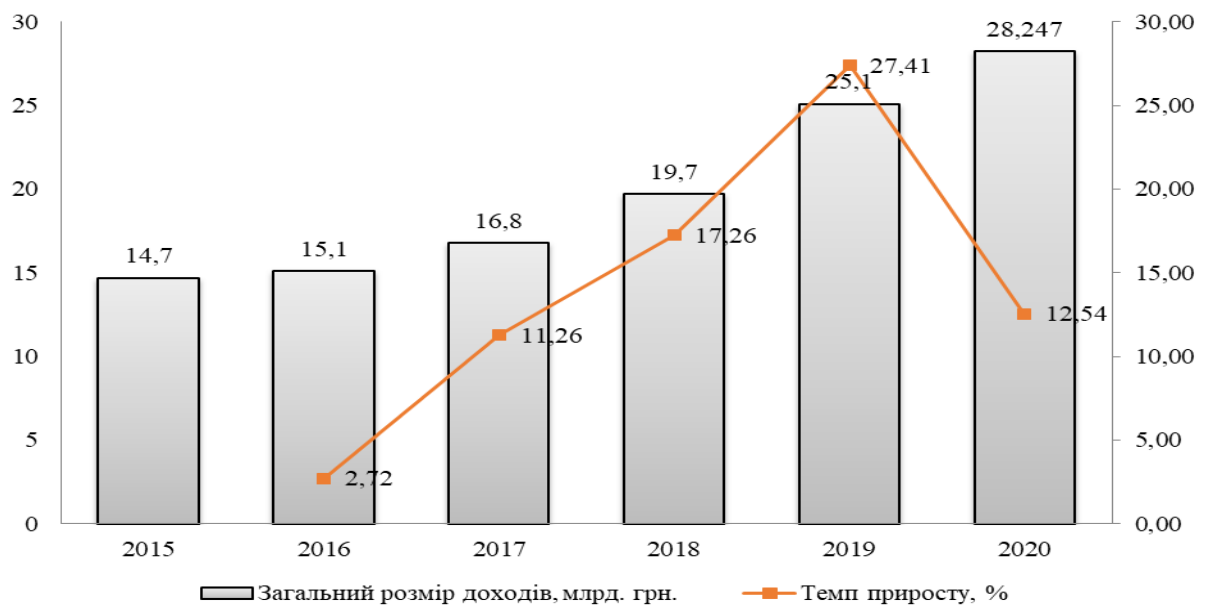

Рисунок 2.1 – Динаміка загальних доходів фондів соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр., млрд. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Протягом 2015-2020 рр. загальний фонд доходів соціального страхування мав чітку динаміку до зростання. Так, протягом 2015-2019 рр. доходи фонду соціального страхування збільшилися в 2017 році на 11,26% до рівня в 16,8 млрд. грн. В 2018 році розмір доходів збільшився на 17,26% до рівня в 19,7 млрд. грн., а за 2019 рік – зростання становило 27,41% до рівня в 25,1 млрд. грн. За 2020 рік обсяг доходів фондів соціального страхування в Україні зріс до рівня в 25,1 млрд. грн., або на 27,41%.

Таблиця 2.1 - Динаміка загальних доходів фондів соціального страхування в Україні до ВВП та до доходів бюджету за 2015-2020 рр., %

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Загальний розмір доходів Фонду соціального страхування, млрд. грн.	14,7	15,1	16,8	19,7	25,1	28,247
ВВП України, млрд. грн.	1988,54	2385,37	2983,88	3560,60	3974,56	4194,10
Доходи Фонду соціального страхування до ВВП, %	0,74	0,63	0,56	0,55	0,63	0,67
Доходи Державного бюджету, млрд. грн.	534,70	616,30	793,40	928,10	998,30	1076,02
Доходи Фонду соціального страхування до доходів Державного бюджету, %	2,75	2,45	2,12	2,12	2,51	2,63

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

За даними табл. 2.1 можемо зробити за період 2015-2020 рр. зростання загального розміру доходів Фонду соціального страхування було у відсотковому співвідношенні меншим ніж зростання ВВП та доходів Державного бюджету. Це призвело до скорочення частки доходів Фонду соціального страхування в ВВП із рівня в 0,74% до 0,67%, та в доходах Державного бюджету – із рівня в 2,75% до 2,63%.

Організацію та проведення соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та соціального страхування від нещасних випадків на виробництві забезпечує Фонд соціального страхування України, який був створений 1 січня 2015 р. шляхом злиття Фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків і професійних захворювань України.

Головною мотивацією для об'єднання фондів стала необхідність скорочення сукупних адміністративних витрат. Однак, як свідчить дослідження Офісу з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, проведене у квітні 2019 р., досягнути поставленої мети – скорочення адміністративних видатків на 600 млн. грн – не вдалося, адже відбулося їх зростання, порівняно з показниками до злиття фондів, на 45% у 2017 р., 33% у 2018 р. та 42% у 2019 р.

Динаміка загальних видатків фондів соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр. відображено на рис. 2.2.

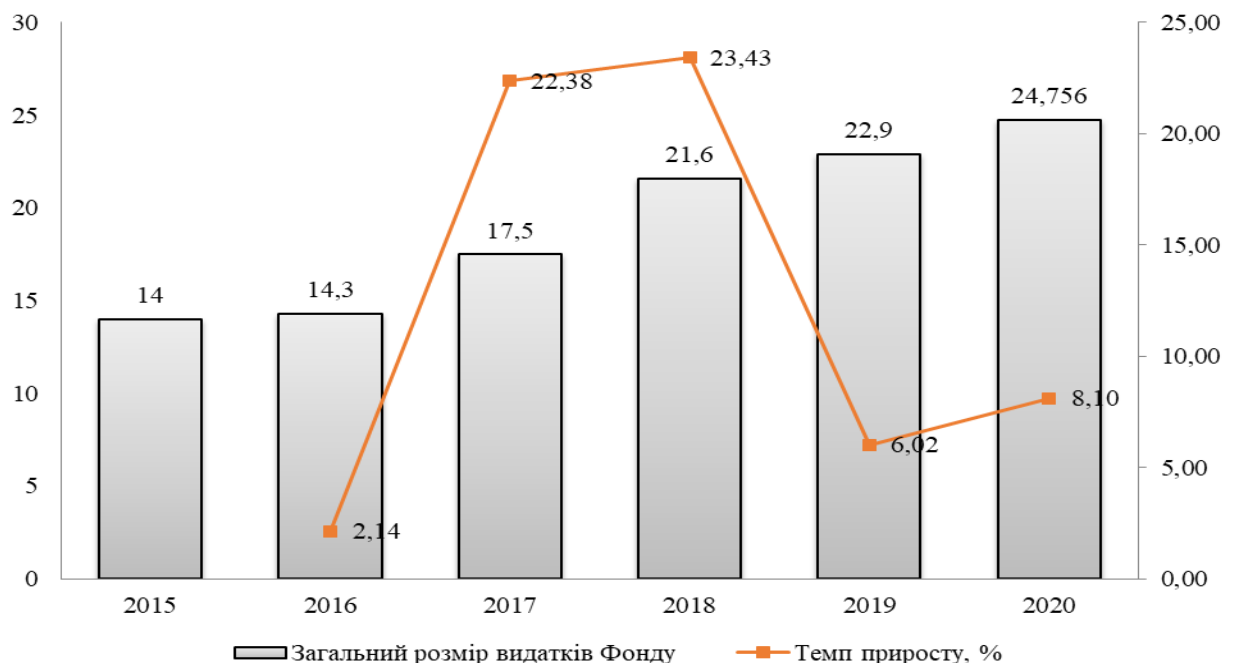

Рисунок 2.2 – Динаміка загальних видатків фондів соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр., млрд. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Загальний розмір видатків соціального страхування в Україні протягом 2015-2020 рр. також мав чітку динаміку до зростання із рівня в 14 млрд. грн. в 2015 році до рівня в 14,3 млрд. грн., тобто приріст становив 2,14%. В 2017 році видатки на соціальне страхування зросли на 22,38% до рівня в 17,5 млрд. грн. За 2018 рік загальний розмір видатків Фондів соціального страхування збільшився на 23,4% до рівня в 21,6%, а в 2019 році- на 6,02% до рівня в 22,9 млрд. грн. В 2020 році видатки зросли на 8,1% до рівня в 24,756 млрд. грн.

Соціальне страхування в Україні виконує лише функцію компенсації втраченого заробітку, тоді як профілактиці страхових випадків увагу практично не приділяють і коштів на попередження нещасних випадків і захворювань майже не надають. Так, у бюджеті Фонду соціального страхування у 2019 р. частка видатків на профілактику страхових випадків становила лише 0,04%.

Головною причиною такої ситуації є хронічний дефіцит коштів. Українська система соціального страхування перебуває у кризовому стані, що спричинений низьким рівнем надходження страхових внесків.

Динаміка загальних видатків фондів соціального страхування в Україні до ВВП та до доходів бюджету за 2015-2020 рр. відображено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка загальних видатків фондів соціального страхування в Україні до ВВП та до доходів бюджету за 2015-2020 рр., %

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Загальний розмір видатків Фонду соціального страхування	14	14,3	17,5	21,6	22,9	24,756
ВВП України, млрд. грн.	1988,54	2385,37	2983,88	3560,60	3974,56	4194,10
Видатки Фонду соціального страхування до ВВП, %	0,70	0,60	0,59	0,61	0,58	0,59
Доходи Державного бюджету, млрд. грн.	534,70	616,30	793,40	928,10	998,30	1076,02
Видатки Фонду соціального страхування до доходів Державного бюджету, %	2,62	2,32	2,21	2,33	2,29	2,30

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

За період 2015-2020 рр. за темпами приросту були меншими за обсяги зростання ВВП та доходів державного бюджету, що призвело до скорочення їх в ВВП із рівня в 0,7% до 0,59%.

Також доцільно відмітити, що за період 2015-2020 рр. Фонд соціального страхування мав як дефіцит, так і профіцит (рис. 2.3).

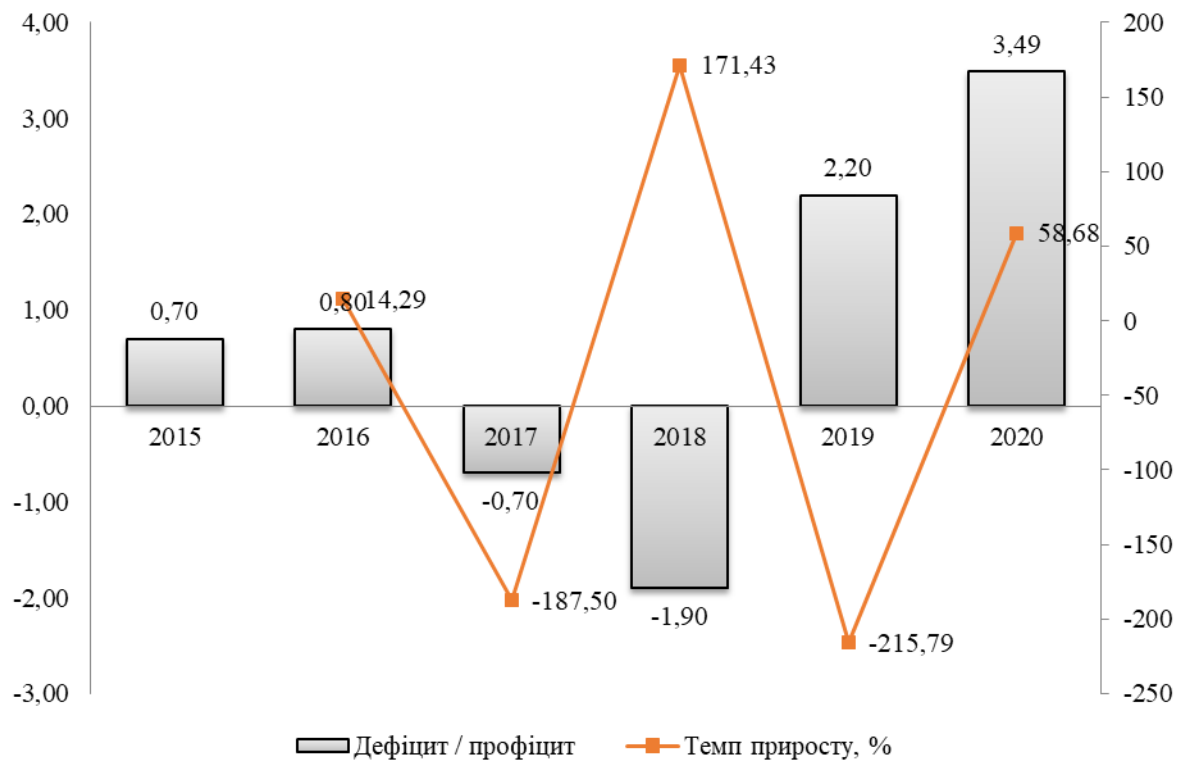

Рисунок 2.3 – Динаміка дефіциту/профіциту коштів фондів соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр., млрд. грн

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Так, протягом 2015-2020 рр. профіцит коштів Фонду соціального страхування був в 2015-2016 рр., а також в 2019-2020 рр. Протягом 2019-2020 рр. профіцит коштів фонду мав динаміку до зростання із рівня в 2,2 млрд. грн. в 2019 році до 3,49 млрд. грн. в 2020 році.

Отже, протягом 2015-2020 рр. загальний фонд доходів соціального страхування мав чітку динаміку до зростання. Так, протягом 2015-2019 рр. доходи фонду соціального страхування збільшилися в 2017 році на 11,26% до рівня в 16,8 млрд. грн. В 2018 році розмір доходів збільшився на 17,26% до рівня в 19,7 млрд. грн., а за 2019 рік – зростання становило 27,41% до рівня в

25,1 млрд. грн. За 2020 рік обсяг доходів фондів соціального страхування в Україні зріс до рівня в 25,1 млрд. грн., або на 27,41%. Загальний розмір видатків соціального страхування в Україні протягом 2015-2020 рр. також мав чітку динаміку до зростання із рівня в 14 млрд. грн. в 2015 році до рівня в 14,3 млрд. грн., тобто приріст становив 2,14%. В 2017 році видатки на соціальне страхування зросли на 22,38% до рівня в 17,5 млрд. грн. За 2018 рік загальний розмір видатків Фондів соціального страхування збільшився на 23,4% до рівня в 21,6%, а в 2019 році - на 6,02% до рівня в 22,9 млрд. грн. В 2020 році видатки зросли на 8,1% до рівня в 24,756 млрд. грн. Протягом 2015-2020 рр. профіцит коштів Фонду соціального страхування був в 2015-2016 рр., а також в 2019-2020 рр. Протягом 2019-2020 рр. профіцит коштів фонду мав динаміку до зростання із рівня в 2,2 млрд. грн. в 2019 році до 3,49 млрд. грн. в 2020 році.

Динаміка кількості страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр. відображено на рис. 2.3.

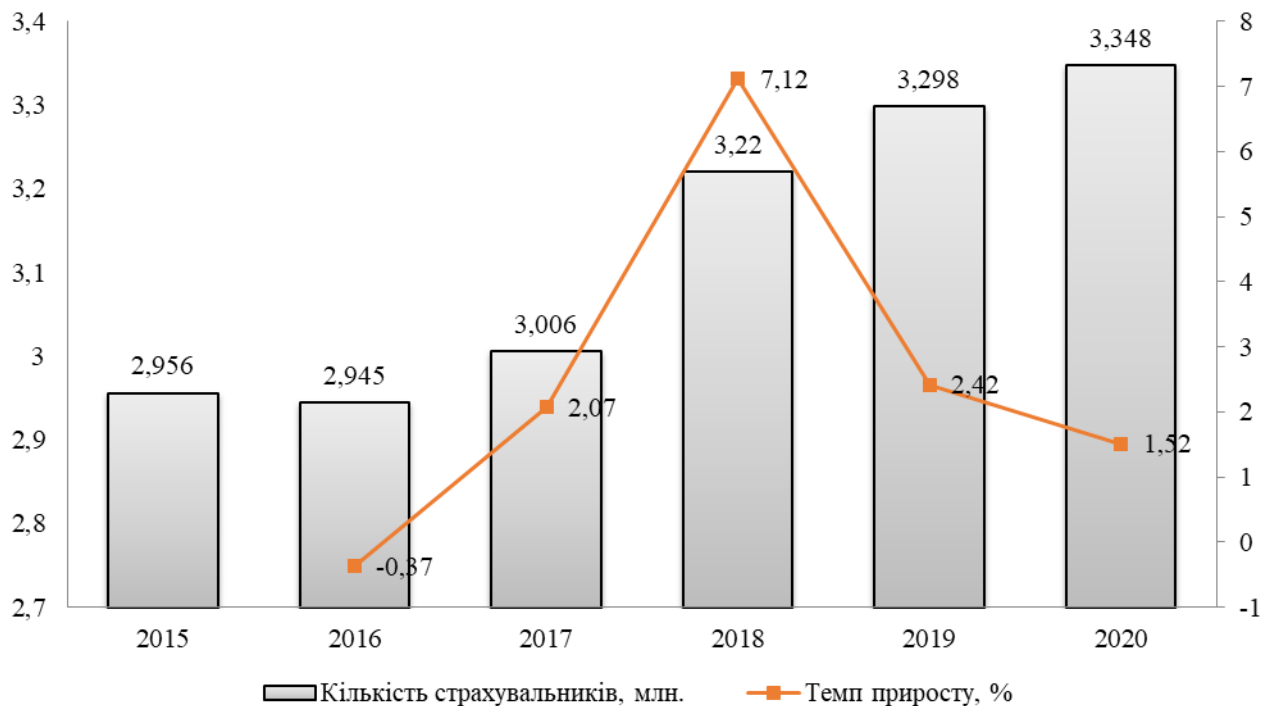

Рисунок 2.4 – Динаміка кількості страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр., млн. осіб.

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Протягом 2015-2020 рр. в Україні зросла кількість страхувальників із рівня в 2,956 млн. осіб в 2015 році до рівня в 3,348 млн. осіб в 2020 році. Зростання кількості застрахованих в першу чергу зросло за рахунок збільшення фізичних осіб – страхувальників, динаміка яких відображена на рис. 2.5.

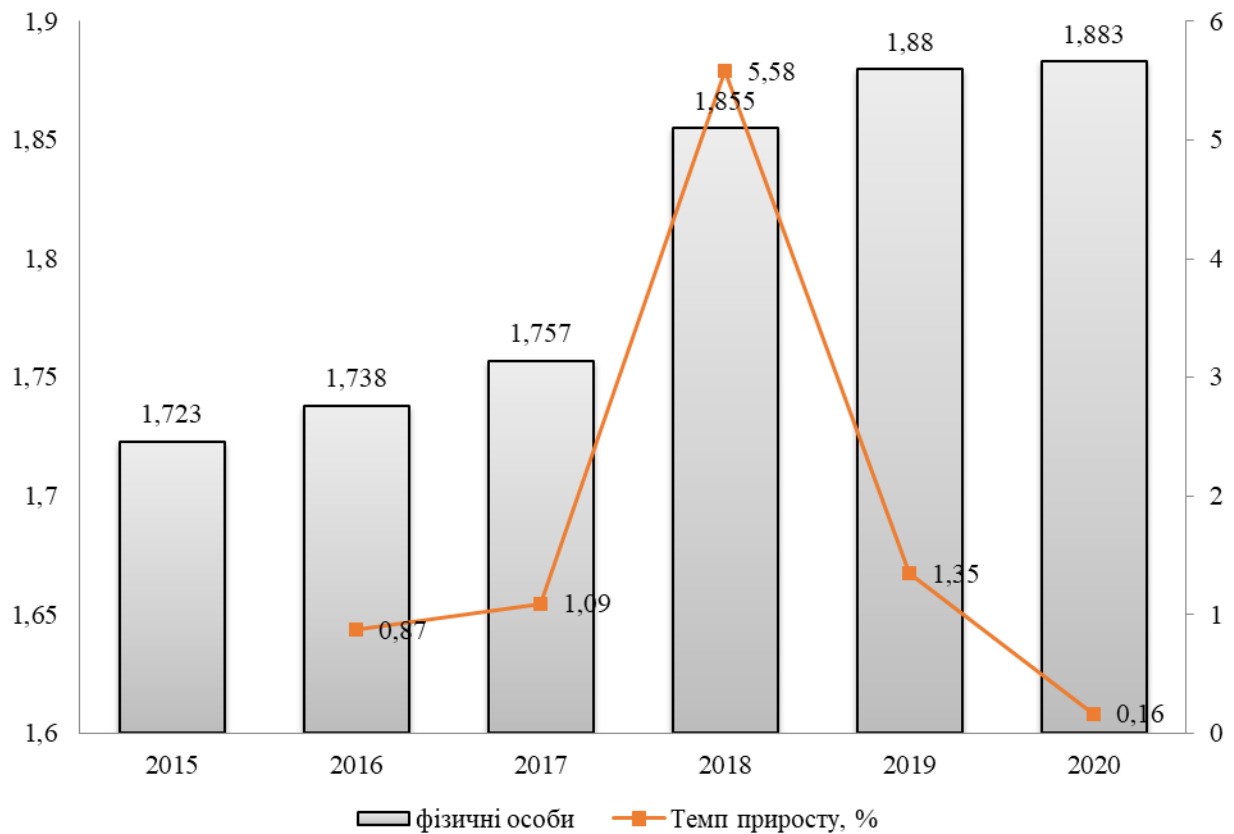

Рисунок 2.5 – Динаміка кількості фізичних осіб - страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр., млн. осіб.

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Так, кількість фізичних осіб страхувальників зросла із рівня в 1,723 млн. осіб в 2015 році до рівня в 1,883 млн. осіб в 2020 році.

Динаміка кількості юридичних осіб - страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр. Так, кількість юридичних осіб - страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр. зросла із рівня в 1,233 млн. осіб в 2015 році до рівня в 1,465 млн. осіб в 2020 році. Найбільший приріст був зафіксований в 2018 році, коли кількість юридичних осіб – страхувальників зросла на 9,29% до рівня в 1,365 млн осіб.

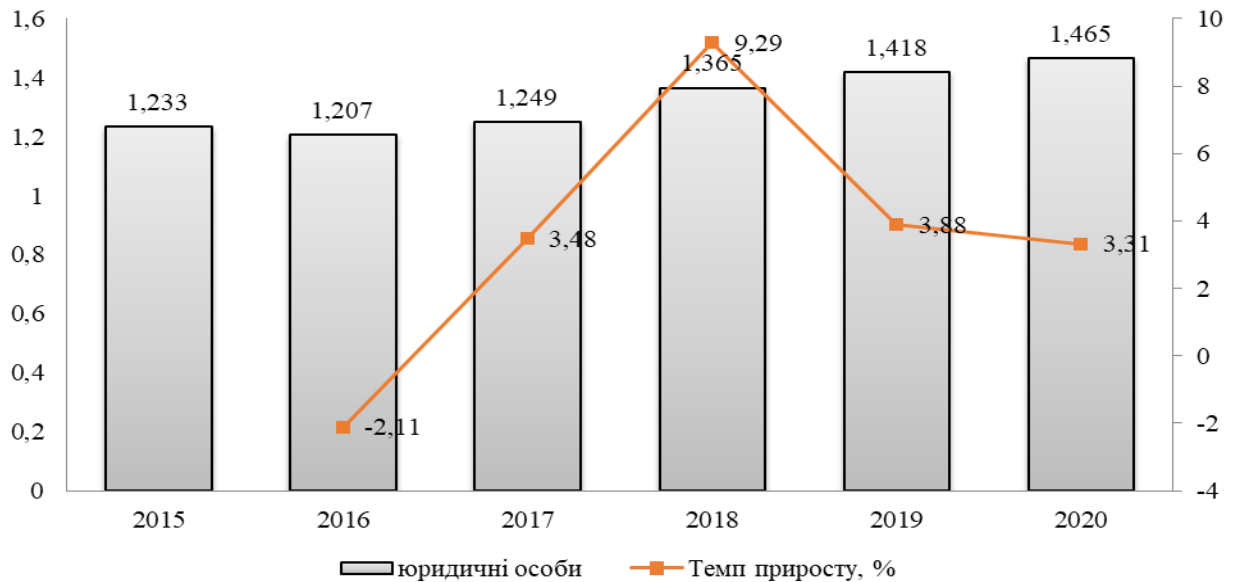

Рисунок 2.6 – Динаміка кількості юридичних осіб - страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр., млн. осіб.

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Також доцільно відмітити, що протягом досліджуваного періоду обсяг страхових внесків страхувальників мав динаміку до зростання, що відображено на рис. 2.7.

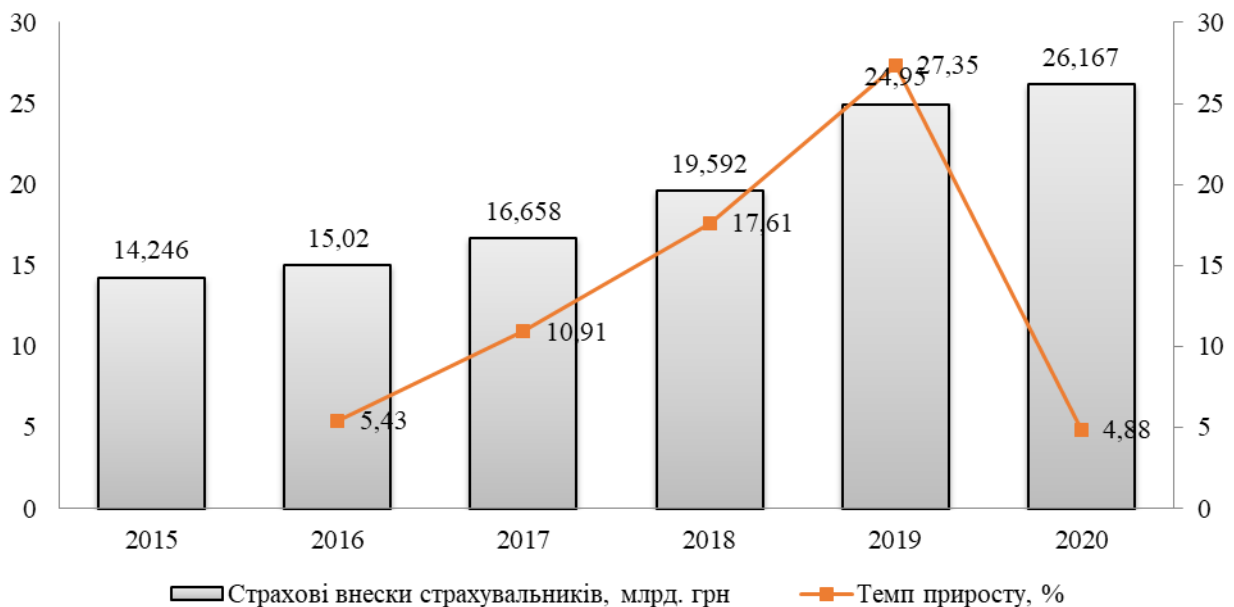

Рисунок 2.7 – Динаміка страхових внесків страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр., млрд. грн..

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Так, обсяг страхових внесків страхувальників зріс із рівня в 14,246 млрд. грн. в 2015 році до рівня в 26,167 млрд. грн. за результатом 2020 року. Фактично обсяг внесків страхувальників в Фондах становили від 96,91% в 2015 році до 92,64% в 2020 році. Тобто можемо зробити висновок, що обсяг внесків в коштах Фонду мав чітку динаміку до скорочення, що є негативним фактором.

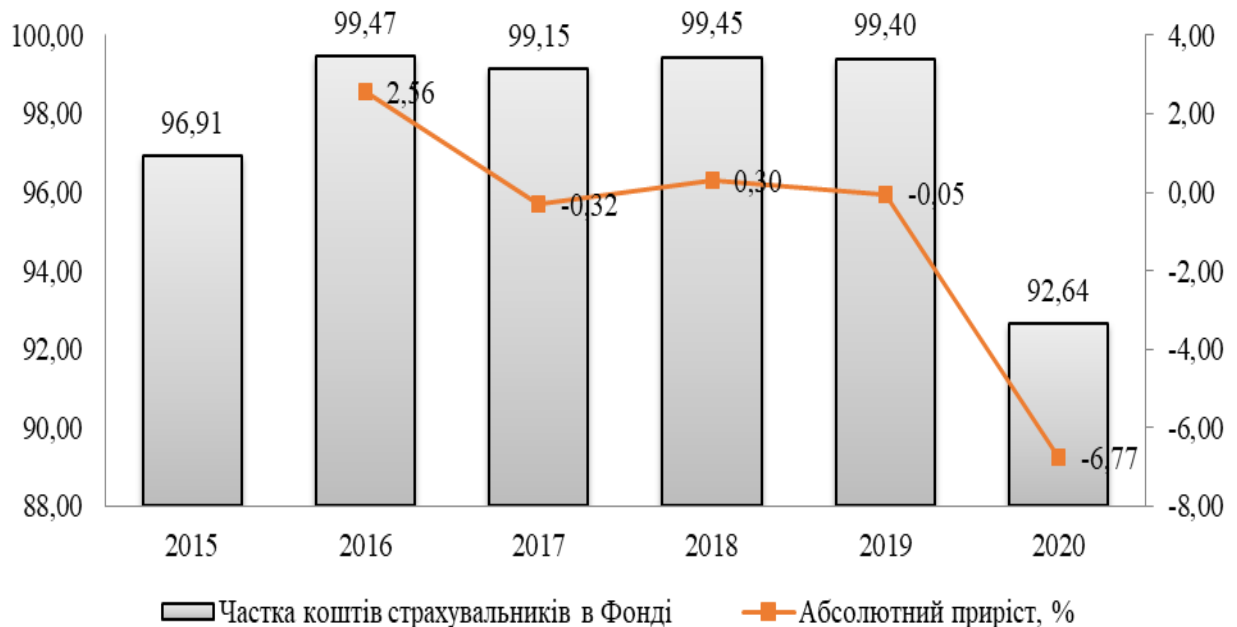

Рисунок 2.8 – Динаміка частки страхових внесків страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр., %.

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Таким чином, протягом 2015-2020 рр. в Україні зросла кількість страхувальників із рівня в 2,956 млн. осіб в 2015 році до рівня в 3,348 млн. осіб в 2020 році. Зростання кількості застрахованих в першу чергу зросло за рахунок збільшення фізичних осіб – страхувальників. Так, кількість фізичних осіб страхувальників зросла із рівня в 1,723 млн. осіб в 2015 році до рівня в 1,883 млн. осіб в 2020 році. Динаміка кількості юридичних осіб - страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр. Так, кількість юридичних осіб - страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр. зросла із рівня в 1,233 млн. осіб в 2015 році до рівня в 1,465 млн. осіб в 2020 році. Обсяг страхових внесків страхувальників зріс із рівня в 14,246 млрд. грн. в 2015 році до рівня в 26,167 млрд. грн. за результатом 2020 року.

Фактично обсяг внесків страхувальників в Фондах становили від 96,91% в 2015 році до 92,64% в 2020 році. Тобто можемо зробити висновок, що обсяг внесків в коштах Фонду мав чітку динаміку до скорочення, що є негативним фактором. Найбільший приріст був зафіксований в 2018 році, коли кількість юридичних осіб – страхувальників зросла на 9,29% до рівня в 1,365 млн осіб.

2.2. Аналіз ефективності системи управління фондами соціального страхування

З метою аналізу ефективності системи управління фондами соціального страхування здійснимо розрахунок обсягу коштів в розрахунку на 1 страхувальника, що відображено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка обсягу коштів на одного страхувальника в фондах соціального страхування в Україні 2015-2020 рр., тис. грн.

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість страхувальників, млн.	2,96	2,95	3,01	3,22	3,30	3,35
Темп приросту, %		-0,37	2,07	7,12	2,42	1,52
Страхові внески страхувальників, млрд. грн	14,76	15,47	16,66	19,59	24,95	26,17
Темп приросту, %		4,86	7,66	17,61	27,35	4,88
Обсяг коштів в розрахунку на одного страхувальника	4991,88	5253,99	5541,58	6084,47	7565,19	7815,71
Темп приросту, %		5,25	5,47	9,80	24,34	3,31

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Динаміка обсягу коштів на одного страхувальника в фондах соціального страхування в Україні 2015-2020 рр. відображена на рис. 2.9.

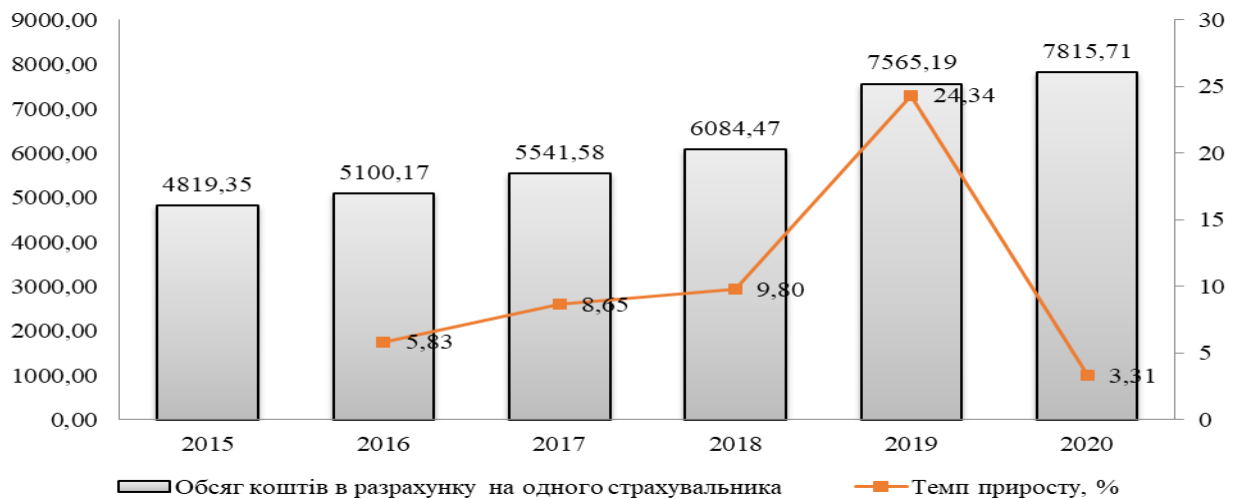

Рисунок 2.9 – Динаміка обсягу коштів на одного страхувальника в фондах соціального страхування в Україні 2015-2020 рр., тис. грн..

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Таким чином, можемо зробити висновок, що в динаміці зростає навантаження в розрахунку на одного страхувальника із рівня в 4819,35 тис. грн. в 2015 році до 7815,71 тис. грн. в 2020 році.

Наступним кроком визначимо продуктивність праці працівників Фонду на основі розрахунку співвідношення отриманих внесків до кількості працівників.

Рисунок 2.10 – Динаміка чисельності працівників Фонду соціального страхування в Україні 2015-2020 рр., осіб

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

За період 2015-2020 рр. чисельність працівників Фонду соціального страхування в Україні мала чітку динаміку до скорочення із рівня в 5610 осіб в 2015 році до рівня в 4829 осіб в 2020 році. Дане скорочення є позитивною динамікою, адже при скороченні працівників скорочуються видатки Фонду на оплату праці. Скорочення працівників Фонду також відбувалося завдяки певній автоматизації та цифровізації функції організації.

Динаміка продуктивності праці працівників Фонду соціального страхування в Україні 2015-2020 рр. відображено на рис. 2.11.

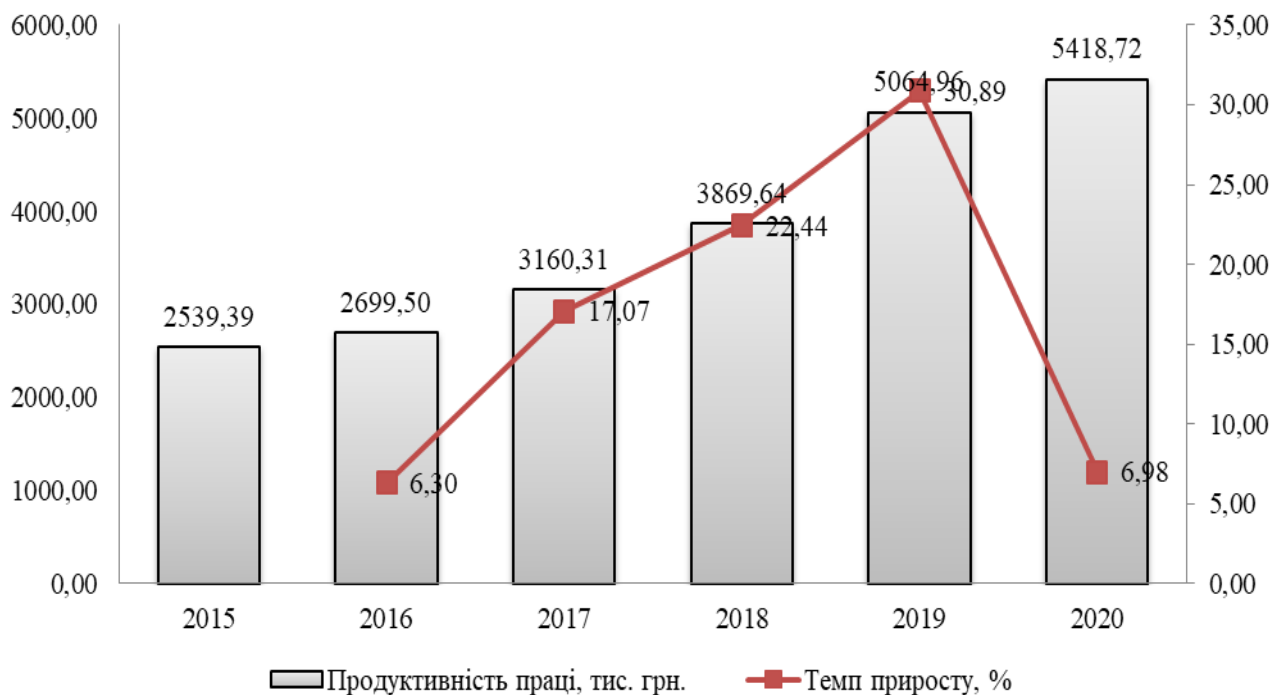

Рисунок 2.11 – Динаміка продуктивності праці працівників Фонду соціального страхування в Україні 2015-2020 рр., тис. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Отже, можемо зробити висновок, що в результаті скорочення чисельності працівників Фонду та зростання внесків страхувальників в 2015-2020 рр. відбувалося щорічне зростання продуктивності праці працівників Фонду із рівня в 2539,39 тис. грн. в 2015 році до 5418,72 тис. грн. в 2020 році.

Наступним кроком проаналізуємо ефективність контролюючої діяльності Фонду соціального страхування в Україні. Динаміка кількості перевірок фондів соціального страхування в Україні 2015-2020 рр. 2.12.

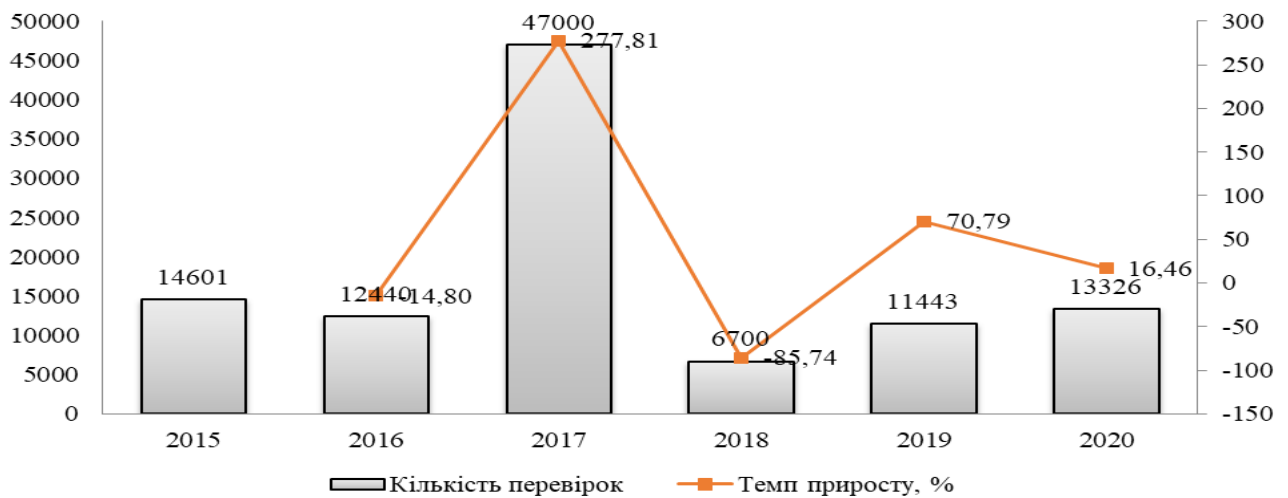

Рисунок 2.12 – Динаміка кількості перевірок фондів соціального страхування в Україні 2015-2020 рр., од.

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Протягом 2015-2020 рр. зменшилася кількість проведених перевірок Фондами соціального страхування, проте динаміка застосованих фінансових санкцій проти порушників мала тенденцію до зростання.

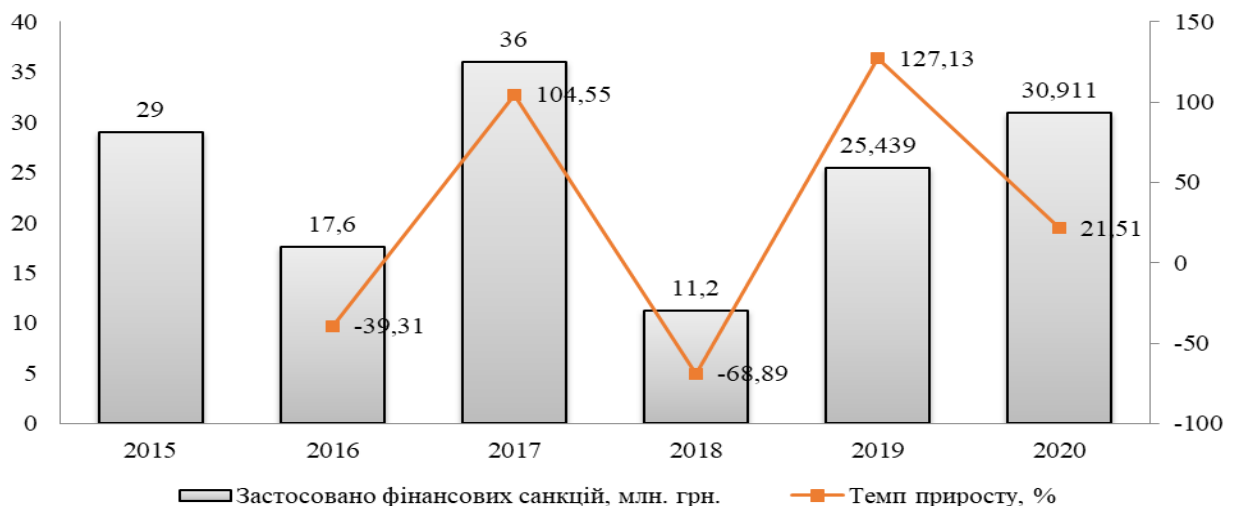

Рисунок 2.13 – Динаміка застосованих фінансових санкцій фондів соціального страхування в Україні 2015-2020 рр., млн. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

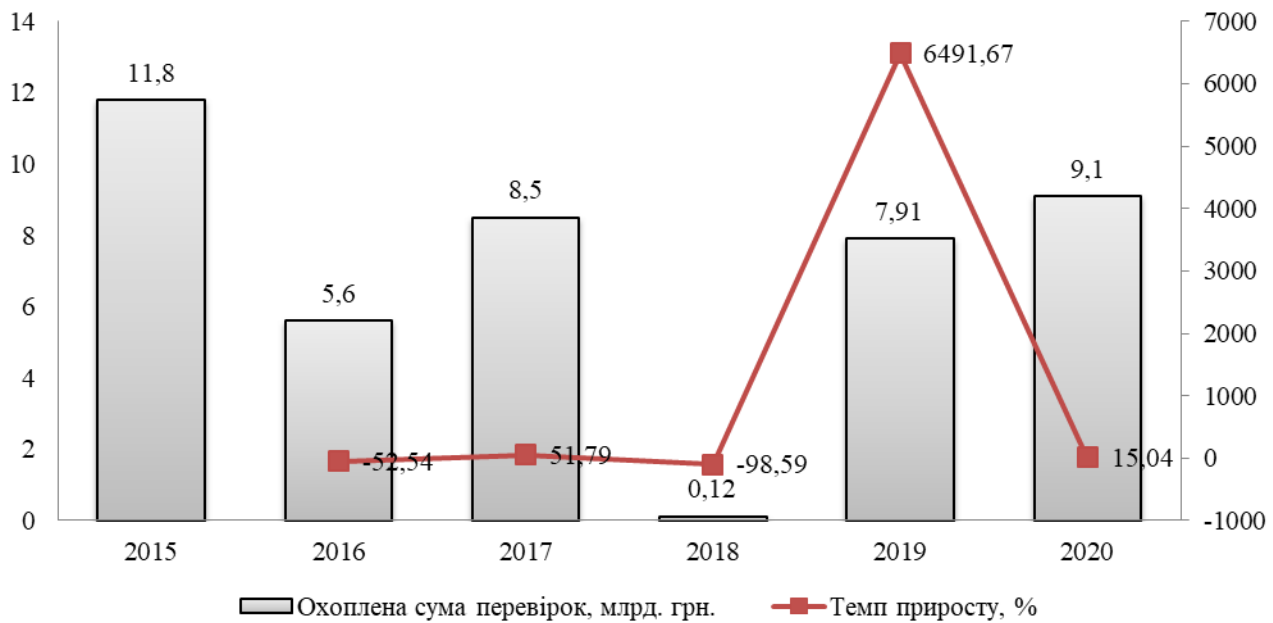

Рисунок 2.14 – Динаміка охопленої кількості перевірок фондів соціального страхування в Україні 2015-2020 рр., млн. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [9;28]

Таким чином, можемо зробити висновок, що протягом 2015-2020 рр. зменшилася кількість проведених перевірок Фондами соціального страхування, проте динаміка застосованих фінансових санкцій проти порушників мала тенденцію до зростання. Так, обсяг страхових внесків страхувальників зріс із рівня в 14,246 млрд. грн. в 2015 році до рівня в 26,167 млрд. грн. за результатом 2020 року. Фактично обсяг внесків страхувальників в Фондах становили від 96,91% в 2015 році до 92,64% в 2020 році. Тобто можемо зробити висновок, що обсяг внесків в коштах Фонду мав чітку динаміку до скорочення, що є негативним фактором.

В динаміці зростає навантаження в розрахунку на одного страхувальника із рівня в 4819,35 тис. грн. в 2015 році до 7815,71 тис. грн. в 2020 році. За період 2015-2020 рр. чисельність працівників Фонду соціального страхування в Україні мала чітку динаміку до скорочення із рівня в 5610 осіб в 2015 році до рівня в 4829 осіб в 2020 році. Дане скорочення є позитивною динамікою, адже при скороченні працівників скорочуються видатки Фонду на оплату праці. Скорочення працівників Фонду також відбувалося завдяки певній автоматизації

та цифровізації функції організації. В результаті скорочення чисельності працівників Фонду та зростання внесків страхувальників в 2015-2020 рр. відбувалося щорічне зростання продуктивності праці працівників Фонду із рівня в 2539,39 тис. грн. в 2015 році до 5418,72 тис. грн. в 2020 році.

Існуючі проблеми в управлінні системою державного соціального страхування та Фондами соціального страхування можна пояснити об'єктивними причинами, зокрема (рис. 2.15):

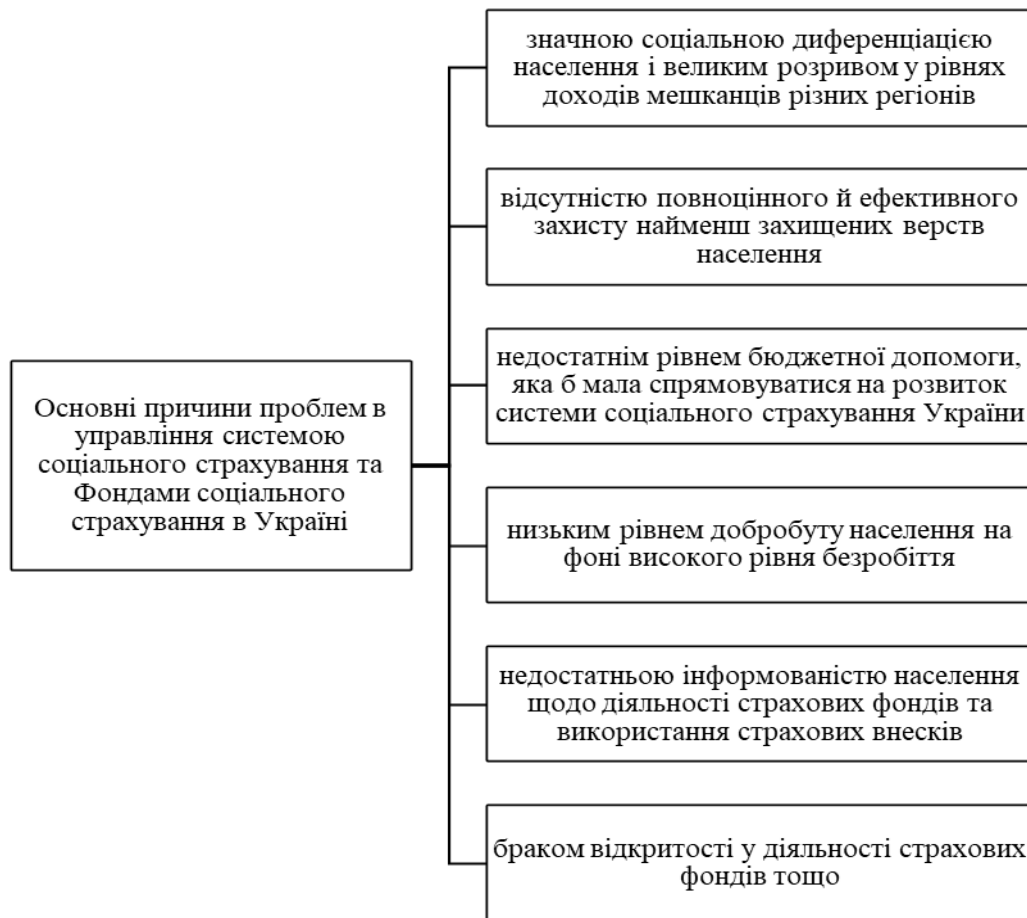

Рисунок 2.15 – Основні причини проблем управління системою соціального страхування та Фондами соціального страхування в Україні

Джерело: розроблено автором на основі [5;7;8]

Крім того, в Україні досі законодавчо не врегульоване питання загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування. І хоча пропонувалося декілька проєктів такого закону, однак до логічного завершення вони так і не дійшли.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФОНДАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Рекомендації щодо удосконалення управління фондами соціального страхування

З метою вирішення актуальних проблем у сфері управління фондами соціального страхування в Україні, а також для більш ефективного функціонування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, яка б забезпечувала сталий розвиток соціальної сфери та економіки держави, доцільно вжити комплекс заходів як правового, так і організаційного характеру. Зокрема, на нашу думку, необхідно:

Рисунок 3.1 – Основні напрями вирішення проблем в управлінні системою соціального страхування та Фондами соціального страхування в Україні

Джерело: розроблено автором самостійно

Питання соціального страхування та соціального забезпечення є одними з гострих у соціальній політиці будь-якої держави. У кожній країні соціальне страхування громадян пройшло свій історичний шлях становлення та розвитку, але при всій схожості поставлених завдань щодо їх розвитку методи та підходи до їх вирішення суттєво відрізняються. Тому з метою удосконалення управління фондами соціального страхування в Україні доцільним є дослідження системи управління фондами соціального страхування в країнах світу.

ЄС приділяє велику увагу впливу всієї своєї політики на громадську охорону здоров'я та соціальну безпеку. Його мета – заохочення рівного доступу для всіх до високоякісних та доступних медичних та соціальних послуг на тлі мінливих структур у суспільстві та необхідності реагувати на нові вимоги.

Основна роль ЄС у сфері охорони здоров'я та соціальної політики полягає у підтримці діяльності держав-членів, наданні їм допомоги у досягненні спільних цілей та заохоченні співпраці між країнами. ЄС полегшує координацію та забезпечує ефект масштабу за рахунок об'єднання ресурсів для вирішення загальних проблем, таких як фактори ризику, пов'язані з хронічними захворюваннями, або проблеми соціального забезпечення, з якими можуть зіткнутися мобільні працівники.

Політика ЄС у галузі охорони здоров'я зосереджена на стратегічних цілях, у тому числі:

1. зміцнення здоров'я: запобігання хворобам та пропаганда здорового способу життя шляхом усунення таких факторів ризику, як куріння, вживання алкоголю, нездорове харчування та відсутність фізичної активності, а також шкода здоров'ю, пов'язана з наркотиками, та екологічні ризики, приділяти особливу увагу збереженню здоров'я людей у літньому віці;

2. захист громадян від серйозних транскордонних загроз для здоров'я: покращити епіднагляд та готовність до епідемій та біотероризму, а також підвищити здатність реагувати на нові виклики в галузі охорони здоров'я;

3. підтримка динамічних систем охорони здоров'я: сприяти створенню інноваційних, ефективних та стійких систем охорони здоров'я та допомагати системам охорони здоров'я держав-членів реагувати на виклики, пов'язані зі старінням населення, зростаючими очікуваннями громадян та вільним пересуванням пацієнтів та медичних працівників, включаючи нові інструменти, такі як оцінка охорони здоров'я;

4. полегшення доступу до більш якісного та безпечного медичного обслуговування для громадян ЄС: підтримувати створення європейських довідкових мереж, які співпрацюють між собою для боротьби з рідкісними захворюваннями та вжиття заходів, наприклад, щодо безпеки пацієнтів та запобігання стійкості до протимікробних препаратів.

Соціальна політика на рівні ЄС викладена у стратегії «Європа 2020» та відкритому методі координації соціального захисту та соціальної інтеграції (відомому як «Соціальна ОМС»), який координує політику між країнами ЄС для просування соціальної згуртованості та рівності. Європейська платформа проти бідності та соціальної ізоляції покликана допомогти країнам ЄС досягти основної мети «Європа 2020» - вивести 20 мільйонів людей із бідності та соціальної ізоляції. Спільно проголошена та підписана Європейською комісією, Європейським парламентом та Радою на Соціальному саміті у Гетеборзі у листопаді 2017 року, Європейська опора соціальних прав (або «Соціальна опора») стала великим досягненням. Соціальний компонент спрямований на підтримку 20 принципів та прав, структурованих за трьома категоріями: рівні можливості та доступ до ринку праці; справедливі умови праці; та соціальний захист та інтеграція.

Одним із напрямків цього компонента є дії щодо забезпечення доступу до високоякісних основних послуг працівників, включаючи догляд за дітьми, охорону здоров'я та довгостроковий догляд; забезпечити гідне життя та захист від ризиків; і дати можливість людям повною мірою брати участь у зайнятості та, у ширшому сенсі, у житті суспільства.

Соціальне страхування у країнах Європейського Союзу багато в чому перевищує середньосвітовий рівень. Система соціального страхування як основне джерело фінансування використовує кошти із спеціальних позабюджетних фондів, що формуються не без допомоги держави. Фінансову основу цих фондів становлять цільові внески від роботодавців та працівників. У європейських країнах система соціального захисту населення фінансується переважно за допомогою страхового механізму за рахунок страхових внесків, які сплачуються як роботодавцями, так і самими працівниками. Також країни Європейського союзу приділяють досить велику увагу соціальній складовій проблеми безробіття. Більшість країн ЄС має систему соціальної підтримки, що діє, невід'ємним елементом якої є підтримка людини при втраті роботи. У системі соціальної підтримки населення в Європі можна виділити два основні види[29]:

1) соціальна підтримка безробітних, що здійснюється за рахунок коштів державного бюджету (зазвичай здійснюється на додаток до основної системи страхування безробітних);

2) базова допомога у рамках обов'язкового страхування від безробіття, що покривається внесками роботодавців та працівників.

Величина допомоги з безробіття в Європі досить висока, а умови надання допомоги досить жорсткі, зокрема, дотримання великого переліку вимог для отримання права на соціальну підтримку. Ця система забезпечує невисокий рівень безробіття і водночас фінансове благополуччя осіб, які отримують допомогу.

Досліджуючи систему соціального забезпечення Німеччини, можна назвати, що її фундаментом виступає обов'язкове соціальне страхування. Німеччина це, передусім, країна, де розвивається класичне соціальне страхування. Німеччина одна з перших країн, яка запровадила загальнодержавні програми, такі як медичне страхування, допомога за хворобою, пенсійне забезпечення, страхування від нещасного випадку на виробництві. Відповідно до регламентації трудового законодавства Німеччини,

роботодавець повинен застрахувати свого співробітника у зв'язку з ризиком виникнення соціальних збитків. При цьому під терміном «соціальне страхування» розуміється 5 видів різних страхових договорів, розроблених соціально-трудовими відомствами на базі Кодексу соціального права: державне медичне страхування, яке представлене державними медичними касами; державне обов'язкове страхування у зв'язку з можливістю виникнення необхідності у догляді через хворобу або старості, що надається державними медичними касами; пенсійне страхування, що надається земельними чи федеральними страховими товариствами для найманих працівників; страхування у разі втрати роботи, надане федеральним відомством з праці; державне обов'язкове страхування від наслідків нещасного випадку на виробництві, що надається спілкою підприємців однієї чи спорідненої галузі промисловості[30].

Малий бізнес Німеччини, що працює тільки на себе і не наймає робочої сили, укладають самостійно соціальні страхові договори. При цьому вони законодавчо звільняються від двох обов'язкових соціальних страховок:

- страхування на випадок втрати роботи;
- пенсійного страхування.

У Німеччині фінансовою базою системи соціальної допомоги є фонди соціального страхування, які несуть солідарну відповідальність один одного. Вони спільно з допомогою своїх внесків фінансують страхові послуги і цим набувають право отримання послуг внаслідок настання страхового випадку. Розмір обов'язкових внесків залежить від своїх доходів; пенсія та допомога з безробіття залежать від розміру їх внесків. Якщо розглядати, як складається загальний розмір ставки соціального страхування, можна відзначити, що вона, насамперед, залежить від виду обраної співробітником «лікарняної каси» і формується у межах від 43 до 46% від розміру нарахованої йому оплати праці.

У Німеччині соціальне страхування реалізується обов'язкової формі з урахуванням національного законодавства. Безумовно, у Німеччині фонди соціального страхування зазнають дефіциту фінансових ресурсів в умовах

невідповідності доходів і соціальних виплат, тому держава щорічно надає їм значну фінансову допомогу за допомогою надання субсидій[31].

З погляду організаційної структури для системи соціального захисту Німеччини характерна роз'єднаність установ, які надають послуги у сфері соціального страхування. В якості відносно незалежних функціонують організації з пенсійного забезпечення, медичні страхові організації та ін. Фінансування системи соціального захисту у Німеччині здійснюється із внесків застрахованих осіб найманої праці та роботодавців, за рахунок державного бюджету, а також за рахунок симбіозу різних джерел фінансового забезпечення. Гарантом виконання соціальних зобов'язань виступає держава, перерозподіляючи частину коштів на покриття видатків у вигляді державних дотацій. Причиною цього є визнання державою особливої ролі, яку відіграють органи соціального захисту в умовах соціальної ринкової економіки, яка полягає у вирішенні завдань щодо підтримки стабільності та соціальної справедливості, необхідних для успішного функціонування та розвитку соціально-економічної сфери країни.

Найбільша ліберальна система страхування створена у Великобританії. У Великобританії функціонує саморегульована модель страхування, у країні не працюють органи страхового нагляду за учасниками ринку страхових послуг. А страховий нагляд здійснює промисловий департамент.

Соціальне забезпечення Великобританії є уніфікованою системою, що охоплює практично все населення країни. Основним джерелом системи фінансування соціального забезпечення Великобританії виступає державний бюджет та страхові внески працівників. У її рамках виділяються дві найбільші підсистеми[32-33]:

- 1) національне соціальне страхування, що включає програми пенсійного страхування, забезпечення інвалідності, страхування від нещасних випадків на виробництві, підтримки материнства, соціальної допомоги та страхування з тимчасової непрацездатності (допомоги через хворобу);

2) національна охорона здоров'я, що надає медичні послуги всім жителям країни (крім допомог з тимчасової непрацездатності), а також іноземцям, що довго проживають на території Великобританії.

Для системи соціального захисту населення Великобританії характерні дві специфічні особливості. З одного боку, в рамках системи соціального страхування відсутні спеціальні, організаційно оформлені інститути, що займаються страхуванням конкретних видів соціальних ризиків - страхування за віком, через хворобу, від безробіття, від нещасних випадків на виробництві та ін. Всі програми соціального захисту об'єднані в рамках єдиної системи соціального захисту. З іншого боку, для системи соціального захисту Великобританії характерна велика роль державних установ у забезпеченні соціальними послугами та виплатами, а також через еволюційний розвиток їх тісний зв'язок з приватними страховими програмами.

Особливості фінансування системи соціального захисту у Великобританії визначається поділом цієї системи на дві частини - національну охорону здоров'я та національне соціальне страхування, перша з яких фінансується переважно з державного бюджету, а друга - за рахунок страхових внесків самих працівників та підприємців[34].

Особливість французької системи соціального захисту – дуже складна організаційна структура, а також висока частка витрат на соціальні програми, що перевищує середній рівень щодо ЄС. Для неї характерні такі особливості. По-перше, існування розгалуженої системи професійно-галузевих схем соціального страхування. По-друге, наявність розвиненої системи сімейних допомог, що стала результатом тривалої еволюції, під час якої вводилися та вдосконалювалися різні інструменти державної сімейної політики та форми сімейної допомоги. По-третє, велика роль додаткових систем соціального захисту, особливо у сфері пенсійного та медичного страхування. Особливість французької системи соціального захисту у тому, що у основі її фінансування використовуються як державні схеми соціального страхування, а й обов'язкові

додаткові професійні системи страхування, які використовують розподільний принцип фінансування.

У Франції той чи інший вид соціальної підтримки фінансує конкретний рівень соціального захисту, національний чи регіональний, представлений таким інститутом, як страхові каси. Регіональні та місцеві каси соціального страхування Франції є самоврядними організаціями, кожна з яких має власне правління, що складається з представників застрахованих та роботодавців.

Основним джерелом фінансового забезпечення системи соціального захисту у Франції є страхові внески працівників та роботодавців. Виняток становить лише страхування з безробіття та сімейні допомоги, частка державних дотацій у яких значно вища, ніж у інших галузях соціального забезпечення, і навіть страхування від нещасних випадків, фінансоване винятково з допомогою внесків роботодавця.

Також Франція здійснює низку заходів щодо стимулювання страхування життя. Основний метод зі стимулювання розвитку страхування життя - це запровадження серйозних податкових пільг зі страхування життя, зокрема[35]:

1) відсотки, що нараховуються за договором страхування на суму виплачених страхових премій, не обкладаються податком. Це призводить до того, що договір страхування життя вигідніший для людини, більш ніж банківський депозит. Ця пільга має дію за умови, якщо термін дії договору страхування життя становить понад 8 років;

2) капітал, одержуваний за договором страхування життя, у разі смерті страхувальника не підлягає оподаткуванню податком на спадщину, розмір за яким може змінюватись розмір від 5 до 60%.

Зважаючи на досліджені аспекти щодо функціонування та фінансування фондів соціального страхування вважаємо за доцільне використати модель Франції в частині фінансування фондів соціального страхування. Так, впровадження даної системи дозволить підвищити прозорість у фінансуванні фондів, а також створить базу для розвитку страхування життя в Україні.

В частині організації діяльності фонду соціального страхування доцільним є впровадження досвіду Ірландії в частині забезпечення працівників допомогою в разі банкрутства/ ліквідації підприємства.

В Ірландії, усі ті, хто працює у трудових відносинах мають повний соціальний захист, незалежно від тривалості трудового договору. Покриваються неповний робочий день та термінові контракти. Для тимчасових працівників сторона, яка виплачує заробітну плату/оклад, вважається роботодавцем; якщо компанія з найму виплачує заробітну плату/зарплату і стає неплатоспроможною/ліквідується, працівник підпадає під критерії доступу до Фонду соціального страхування (в Ірландії скорочена назва – SIF).

Доступ до SIF гарантується лише в тому випадку, якщо неплатоспроможність є формальною, а саме коли компанія офіційно ліквідована в судовому порядку. Роботодавець вважається неплатоспроможним, якщо компанія збанкрутувала, була передана в управління/ліквідована, оголошена неплатоспроможною (або в Ірландії, або в іншій державі-члені ЄС) або перебуває в юридичному управлінні через смерть підприємця[31-32].

Якщо роботодавець є неплатоспроможним (без схвалення суду), працівники не можуть отримати доступ до SIF. Однак директор може подати заяву про ліквідацію компанії, щоб постраждалі співробітники могли отримати доступ до мінімальних виплат через SIF.

У разі неплатоспроможності роботодавця потерпілим працівникам виплачуються встановлені законом мінімальні виплати – встановлене законом звільнення, невикладена заробітна плата – через Державний фонд соціального страхування (SIF), який перебуває у віданні Департаменту соціального захисту.

Щоб подати заявку на підтримку, працівники повинні заповнити відповідні форми та подати їх адміністратору у справах про неплатоспроможність, який перевірить їх та затвердить у гарантійному фонді. SIF виплачує вимоги управителю у справі про неплатоспроможність, який спрямовує їх працівникам після вирахування податків тощо. Адміністратор у

справах про неплатоспроможність також відповідає за відповіді на запитання працівників щодо обсягу вимог. З інших питань працівники направляються до відділу доходів у справах про неплатоспроможність підприємства.

Гарантується невикладена заробітна плата, відпускні, а також інші претензії працівника до роботодавця, такі як вихідна допомога, допомога у зв'язку з вагітністю та пологами тощо. Невикладена заробітна плата, виплати за хворобою, відпускні та дохід за невідпрацьований час виплачуються протягом максимум восьми тижнів. У більшості випадків розглядаються вимоги, що виникли протягом 18 місяців до настання неплатоспроможності/звільнення.

Існує щотижневий ліміт платежів від SIF, який може бути змінено (600 євро на кінець 2020 рік). Та сама межа застосовується до встановлених законом виплат при звільненні (які з 2020 року становлять двотижневу заробітну плату за рік служби плюс заробітну плату за один тиждень).

Фонд фінансується за рахунок внесків роботодавців та працівників, а також за рахунок податків. Гарантія фонду залежить від роботодавця, що сплачує внески. Положення передбачає, що фонд повинен задовольнити працівника протягом 60 днів із моменту запиту.

Також в частині покращення фінансування доцільним є використання досвіду країн в частині розширення фіскального простору та створення ресурсів для покращення фінансування Фонду соціального страхування. До них відносяться:

- перерозподіл державних видатків;
- збільшення податкових надходжень;
- розширення охоплення соціального забезпечення та надходжень від внесків;
- усунення незаконних фінансових потоків;
- використання фіскальних та валютних резервів;
- запозичення або реструктуризація існуючої заборгованості та;
- прийняття більш гнучкої системи відрахувань.

Багато країн підвищують податки на соціальні інвестиції – не лише на споживання (як правило, регресивні), а й на дохід, корпоративний прибуток, власність та видобуток природних ресурсів.

- Бразилія використовувала податок на фінансові операції для розширення соціального захисту працівників.
- Болівія, Монголія та Замбія фінансують загальні пенсії, дитячу допомогу та інші програми за рахунок податків на видобуток корисних копалин та газу.
- Аргентина, Бразилія, Туніс, Уругвай та багато інших країн розширили охоплення соціального забезпечення та збільшили надходження від внесків.
- Чилі, Норвегія, серед інших, використовують бюджетні резерви для підтримки соціального розвитку.
- Японія випустила державні облігації для фінансування базових послуг та міської інфраструктури.
- Еквадор, Ісландія та Ірак, використовуючи заощадження від обслуговування державного боргу для соціальних програм.

Також податком на споживання, який можна використовувати для розширення фіскального простору для Фонду соціального страхування, є акцизний податок, який стягується з таких товарів, як пиво, сигарети та нафта, споживання яких створює негативні зовнішні ефекти (наприклад, вартість товару не враховує негативних побічних ефектів для третіх осіб) або суспільством у результаті його споживання). Перевага збільшення податків на дані групи товарів у тому, що вони можуть бути політично прийнятними, якщо доходи спрямовуються на соціальні витрати.

Оподаткування операцій у фінансовому секторі є реальним варіантом фінансування соціального захисту та життєздатним варіантом збільшення соціальних витрат.

Перевагами його впровадження можуть бути:

- відносно легко впровадити та контролювати, оскільки він працює у контрольованих банківських установах, які використовують електронні транзакції/записи;
- він поширюється на всіх, навіть на тих, хто ухиляється від сплати внесків із фонду заробітної плати;
- це інструмент податково-бюджетного контролю, який дозволяє проводити перехресні перевірки інформації про фінансові операції у масштабах усієї економіки;
- він дуже прогресивний і дозволяє спрямовувати ресурси безпосередньо з формальної економіки тим, хто потребує соціального захисту.

Таким чином, зважаючи на досліджені аспекти щодо функціонування та фінансування фондів соціального страхування вважаємо за доцільне:

1. використати модель Франції в частині фінансування фондів соціального страхування. Так, впровадження даної системи дозволить підвищити прозорість у фінансуванні фондів, а також створить базу для розвитку страхування життя в Україні. Основним джерелом фінансового забезпечення системи соціального захисту у Франції є страхові внески працівників та роботодавців. Виняток становить лише страхування з безробіття та сімейні допомоги, частка державних дотацій у яких значно вища, ніж у інших галузях соціального забезпечення, і навіть страхування від нещасних випадків, фінансоване винятково з допомогою внесків роботодавця;

2. впровадження заходів для стимулювання страхування життя;

3. для розширення бази фінансування Фонду соціального страхування доцільним є впровадження оподаткування операцій у фінансовому секторі, що є реальним варіантом фінансування соціального захисту та життєздатним варіантом збільшення соціальних витрат. Перевагами його впровадження можуть бути: відносно легко впровадити та контролювати, оскільки він працює у контрольованих банківських установах, які використовують електронні транзакції/записи; він поширюється на всіх, навіть на тих, хто ухиляється від

сплати внесків із фонду заробітної плати; це інструмент податково-бюджетного контролю, який дозволяє проводити перехресні перевірки інформації про фінансові операції у масштабах усієї економіки; він дуже прогресивний і дозволяє спрямовувати ресурси безпосередньо з формальної економіки тим, хто потребує соціального захисту.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило сформулювати наступні висновки.

Визначено, що Фонд соціального страхування України є органом, який здійснює адміністрування та керівництво загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків, спричинених тимчасовою втратою працездатності та медичного страхування, накопичує страхові внески, контролює використання коштів, фінансує та забезпечує виконання зазначених видів загальнообов'язкового державного соціального страхування. інші функції, визначені його статутом. Фонд є неприбутковою самоврядною організацією, яка діє на підставі статуту, затвердженого його правління. Фонд не може займатися будь-якою діяльністю, крім мети, для якої він був створений, і використовувати свої кошти для цілей, не пов'язаних з цією діяльністю. Управління Фондом здійснюється нарівні з державою, представниками страхувальників та роботодавцями, а безпосереднє управління здійснюється правління та виконавча дирекція Фонду. Фонд: збирає та накопичує страхові внески від роботодавців за їхніх працівників та від тих, хто страхує себе добровільно; виплачує допомогу тим, хто тимчасово втратив можливість працювати та заробляти; забезпечує таких людей заходами та засобами реабілітації; фінансує профілактику виробничих травм та професійних захворювань.

Встановлено, що основна економічна роль страхових послуг проявляється у: зниженні навантаження на видаткову частину бюджетів різних рівнів; сприянні соціально-економічній стабільності в суспільстві за рахунок реалізації соціально важливих страхових послуг населенню (в галузі пенсійного страхування, медичного страхування, страхування життя, страхування автоцивільної відповідальності та ін) як невід'ємний елемент системи соціального захисту населення; наданні суттєвого впливу на зміцнення фінансового становища суб'єктів господарської діяльності (страхових організацій та фізичних осіб), оскільки воно є найбільш гнучким, постійним та

надійним внутрішнім джерелом інвестицій в економіку. Одними з можливих показників результативності обов'язкового соціального страхування є встановлення величини виплати по соціальному страхуванню з: розміром мінімальних соціальних стандартів, таким як мінімальний розмір оплати праці, величиною прожиткового мінімуму, відповідної вікової групи та іншими; розміром реальних доходів у вигляді середньої заробітної плати населення; розміром реальних витрат на певні види послуг (наприклад, на комунальні послуги, на утримання дитини в дошкільному закладі тощо).

Проаналізовано, що протягом 2015-2020 рр. загальний фонд доходів соціального страхування мав чітку динаміку до зростання. Так, протягом 2015-2019 рр. доходи фонду соціального страхування збільшилися в 2017 році на 11,26% до рівня в 16,8 млрд. грн. В 2018 році розмір доходів збільшився на 17,26% до рівня в 19,7 млрд. грн., а за 2019 рік – зростання становило 27,41% до рівня в 25,1 млрд. грн. За 2020 рік обсяг доходів фондів соціального страхування в Україні зріс до рівня в 25,1 млрд. грн., або на 27,41%. Загальний розмір видатків соціального страхування в Україні протягом 2015-2020 рр. також мав чітку динаміку до зростання із рівня в 14 млрд. грн. в 2015 році до рівня в 14,3 млрд. грн., тобто приріст становив 2,14%. В 2017 році видатки на соціальне страхування зросли на 22,38% до рівня в 17,5 млрд. грн. За 2018 рік загальний розмір видатків Фондів соціального страхування збільшився на 23,4% до рівня в 21,6%, а в 2019 році – на 6,02% до рівня в 22,9 млрд. грн. В 2020 році видатки зросли на 8,1% до рівня в 24,756 млрд. грн.

Досліджено, що протягом 2015-2020 рр. в Україні зросла кількість страхувальників із рівня в 2,956 млн. осіб в 2015 році до рівня в 3,348 млн. осіб в 2020 році. Зростання кількості застрахованих в першу чергу зросло за рахунок збільшення фізичних осіб – страхувальників. Так, кількість фізичних осіб страхувальників зросла із рівня в 1,723 млн. осіб в 2015 році до рівня в 1,883 млн. осіб в 2020 році. Динаміка кількості юридичних осіб - страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в 2015-2020 рр. Так, кількість юридичних осіб - страхувальників в фонді соціального страхування в Україні в

2015-2020 рр. зросла із рівня в 1,233 млн. осіб в 2015 році до рівня в 1,465 млн. осіб в 2020 році. Обсяг страхових внесків страхувальників зріс із рівня в 14,246 млрд. грн. в 2015 році до рівня в 26,167 млрд. грн. за результатом 2020 року. Фактично обсяг внесків страхувальників в Фондах становили від 96,91% в 2015 році до 92,64% в 2020 році. Тобто можемо зробити висновок, що обсяг внесків в коштах Фонду мав чітку динаміку до скорочення, що є негативним фактором. Найбільший приріст був зафіксований в 2018 році, коли кількість юридичних осіб – страхувальників зросла на 9,29% до рівня в 1,365 млн осіб.

Визначено, що в динаміці зростає навантаження в розрахунку на одного страхувальника із рівня в 4819,35 тис. грн. в 2015 році до 7815,71 тис. грн. в 2020 році. За період 2015-2020 рр. чисельність працівників Фонду соціального страхування в Україні мала чітку динаміку до скорочення із рівня в 5610 осіб в 2015 році до рівня в 4829 осіб в 2020 році. Дане скорочення є позитивною динамікою, адже при скороченні працівників скорочуються видатки Фонду на оплату праці. Скорочення працівників Фонду також відбувалося завдяки певній автоматизації та цифровізації функції організації. В результаті скорочення чисельності працівників Фонду та зростання внесків страхувальників в 2015-2020 рр. відбувалося щорічне зростання продуктивності праці працівників Фонду із рівня в 2539,39 тис. грн. в 2015 році до 5418,72 тис. грн. в 2020 році.

Встановлено, що протягом 2015-2020 рр. зменшилася кількість проведених перевірок Фондами соціального страхування, проте динаміка застосованих фінансових санкцій проти порушників мала тенденцію до зростання.

Визначено, що зважаючи на досліджені аспекти щодо функціонування та фінансування фондів соціального страхування вважаємо за доцільне:

1. використати модель Франції в частині фінансування фондів соціального страхування. Так, впровадження даної системи дозволить підвищити прозорість у фінансуванні фондів, а також створить базу для розвитку страхування життя в Україні. Основним джерелом фінансового забезпечення системи соціального захисту у Франції є страхові внески

працівників та роботодавців. Виняток становить лише страхування з безробіття та сімейні допомоги, частка державних дотацій у яких значно вища, ніж у інших галузях соціального забезпечення, і навіть страхування від нещасних випадків, фінансоване винятково з допомогою внесків роботодавця;

2. впровадження заходів для стимулювання страхування життя;

3. для розширення бази фінансування Фонду соціального страхування доцільним є впровадження оподаткування операцій у фінансовому секторі, що є реальним варіантом фінансування соціального захисту та життєздатним варіантом збільшення соціальних витрат. Перевагами його впровадження можуть бути: відносно легко впровадити та контролювати, оскільки він працює у контрольованих банківських установах, які використовують електронні транзакції/записи; він поширюється на всіх, навіть на тих, хто ухиляється від сплати внесків із фонду заробітної плати; це інструмент податково-бюджетного контролю, який дозволяє проводити перехресні перевірки інформації про фінансові операції у масштабах усієї економіки; він дуже прогресивний і дозволяє спрямовувати ресурси безпосередньо з формальної економіки тим, хто потребує соціального захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування:
URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. Закон України Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
5. Братюк В.П., Панющик І.І. Теоретико-методологічні аспекти соціального страхування та його державного регулювання. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 22. 2017. С. 26-31.
6. Вальчук О.І. Етапи формування публічної політики в системі державного соціального страхування України. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. Вип. 21. 2021. С. 7-10.
7. Коцюбинська Є.Б. Сучасний стан соціального страхування в Україні. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2018. Вип. 2 (40). С. 33-36.
8. Крекотень І.М. Проблеми розвитку системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету* 2015. № 4, Т. 1. С. 80-84.
9. Офіційний сайт Фонду соціального страхування України. URL: <http://www.fssu.gov.ua/>
10. Положення про Державну фіскальну службу України затв. Постановою Кабінету Міністрів України: від 21 травня 2014 р. № 236. *Урядовий кур'єр*. 08.07.2014. № 120. С. 12-13.
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та

легалізації фонду оплати праці: Закон України від 28 грудня 2014 року № 77VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015. № 11. Ст.75.

12. Про внесення змін до пункту 1 додатка до постанови Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 675: постанова Кабінету Міністрів України 27 грудня 2018 року №1142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1142>

13. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України: постанова Кабінету Міністрів України від 23 липня 2014 р. № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2802014%D0%BF#Text>

14. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 277 (із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 25 вересня 2019 р. № 846). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2272019%D0%BF#Text>

15. Про затвердження Статуту Фонду соціального страхування України: постанова Правління Фонду соціального страхування України від 03 квітня 2015 № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v000889015#Text>

16. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 липня 2010 року № 2464VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246417>

17. Регламент Ради ЕС про застосування схем соціального забезпечення щодо осіб, що працюють за наймом, та їхніх сімей під час пересування в межах Співтовариства № 1408/71 (ЄЕС). URL: <http://ukraine.uapravo.net/data/base65/ukr65728.htm>

18. Координація соціального забезпечення: комплексний посібник для України. URL: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---srobudapest/documents/publication/wcms_189518.pdf

19. Libanova E. Harmonization of Social and Economic Development and Aging. Which Approaches Work in Ukraine?. *Демографія та соціальна економіка*. 2012. №2 (18). С 5–22.

20. Коваль О.П. Удосконалення системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 3(28). С. 51–58.
21. Ткаченко Л.Г. Інформаційні можливості Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування. *Статистика України*. 2012. №1. С. 59–62.
22. Гідна Праця: імперативи, українські реалії, механізми забезпечення : Монографія / [А. М. Колот, В. М. Данюк, О. О. Герасименко, Василик А.М Та Ін.] ; за аук. ред. д.е.н., Проф. А. М. Колота. — К. : КНЕУ, 2017. — 500, [4] С
23. Колот А.М., Герасименко О.О. Концепт «Праця 4.0»: теоретико прикладні засади формування та розвитку. *Економіка та прогнозування*. 2020. № 1. С. 7–29. URL: <https://doi.org/10.15407/eip2020.01.007>
24. Лободіна З., Лопушняк, Г., Кизима, Т. та Левдар М. Інклюзивне бюджетування: теоретичні аспекти, передумови та необхідність впровадження його в Україні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2020, № 2 (33). 463–472. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.207201>
25. Петрова І.Л. Інноваційний сегмент ринку праці: оцінка тенденцій та перспектив. *Демографія та соціальна економіка*, 2018, № 1 (32), С. 166-180.
26. Праця XXI: Філософія змін, виклики, вектори розвитку [Електронний Ресурс] : Монографія / [А. М. Колот, О. О. Герасименко] — К. : КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2021— 487, [1] С. URL: https://lr.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/36870/Pfzvvr_2021.pdf?sequence=3&isallowed=Y
27. Galyna Lopushnyak, Victoria Overchuk, Liliya Ukraynets, Svetlana Rudakova, Dmytro Kabachenko. Innovative Forms of Employment Under the Conditions of Labor Market Transformation Submitted. *International Journal of Economics and Business Administration*, Volume VIII, Issue 3, 2020, pp. 139-149. Scopus.
28. Лопушняк Г.С. Державна соціальна політика як передумова економічного розвитку України: монографія. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2011. 372 с.

29. Аналіз діяльності Фонду соціального страхування. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. URL: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/fss.pdf>.
30. Леонтенко О., Ільєнко А. Сучасні тенденції розвитку соціальної відповідальності в управлінні персоналом. *Галицький економічний вісник*. 2021. Том 71. № 4. С. 92-98. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/?vol=yes&voll=71>
31. Соціальна відповідальність: навч. посіб. / [А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та ін.]. Київ: КНЕУ, 2015. 519 с.
32. Управління персоналом. Підручник. В. М. Данюк, А. М. Колот, Г. С. Суков та ін. — К. : КНЕУ; Краматорськ : НКМЗ, 2013. — 666, [6] с.
33. Маршавін Ю.М. Особливості організації державного соціального страхування на випадок безробіття в умовах соціально-економічної нестабільності. *Ринок праці та зайнятість населення* 2014. № 4. С. 4
34. Kiss M., Revising the social security coordination regulations, EPRS, April 2019.
35. Kiss M., Understanding social dumping in the European Union, EPRS, March 2017.
36. Kiss M., European Labour Authority, EPRS, April 2019.
37. Lecerf M., European Social Fund Plus (ESF+) 2021-2027, EPRS, March 2019.
38. Milotay, N., A new directive on work-life balance, EPRS, April 2019.
39. Milotay, N., Social governance in the European Union: Governing complex systems, EPRS, November 2017.
40. Parry M. and Sapala M., 2021-2027 multiannual financial framework and new own resources: Analysis of the Commission's proposal, EPRS, July 2018.
41. Parry M. and Scholz N., How the EU budget is spent: Health Programme, EPRS, December 2015.
42. Scholz N., Boosting cooperation on health technology assessment, EPRS, April 2019.
43. Scholz N., Medical devices and in vitro diagnostic medical devices, EPRS, May 2017.

44. Scholz N., Understanding European Reference Networks: Cooperation on rare diseases across Europe, EPRS, June 2017.
45. Scholz N. et al., Public expectations and EU policies: Health and social security, EPRS, July 2016.

метадані

Заголовок

Управління фондами соціального страхування

Автор

Науковий керівник

Попова

Леонтенко

підрозділ

кафедра соціоекономіки та управління персоналом

Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		2
Інтервали		0
Мікропробіли		2
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		83

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

Подібності за списком джерел

Прокручуйте список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом).

Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Колір тексту